

VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS KATEDRA

Virginijos Žalienės
V kurso valstybės valdymo teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas
**PRIVAČIŲ MIŠKŲ TVARKYMO, NAUDOJIMO IR APSAUGOS
TEISINIS REGULIAVIMAS**

Vadovas: prof. dr. A. Marcijonas
Recenzentė: asist. I. Žvaigždiniene

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas	2
I Privatūs miškai kaip naudojimo ir apsaugos objektas	6
II Nuosavybės teisės į privačius miškus įgijimo būdai	10
III Privačių miškų tvarkymo, naudojimo ir apsaugos teisinis reguliavimas	
1. Privačių miškų tvarkymo teisinis reguliavimas	13
1. Privačių miškų naudojimo teisinis reguliavimas	16
2. Privačių miškų atkūrimo ir apsaugos teisinis reguliavimas	34
IV Atsakomybė už privačių miškų tvarkymo, naudojimo ir apsaugos reikalavimų pažeidimą	42
1. Baudžiamoji atsakomybė	43
2. Administracinė atsakomybė	45
3. Materialinė (civilinė) atsakomybė	50
Išvados	58
Literatūros sąrašas	63
Santrauka	67
Summary	68
Priedas Nr.1	69-70
Priedas Nr.2	71-73

IVADAS

Privatūs miškai – ir atgaiva sielai, ir turtas. Moksliniai tyrimai rodo, kad miškai „reguliuoja“ aplinkos drėgmės balansą – per potvynius ar liūtis tarsi kempinė sugeria perteklių, o per sausras jį palaiapsniui gražina. Miškai ne be reikalo vadinami ir planetos plaučiais – jie sugeria anglies dvideginį bei praturtina orą deguonimi. Be to, miškai - atsinaujinančios energijos šaltinis. Sparčiai besivystančiai žmonijai jos reikia vis daugiau, o nafta ar dujos kada nors juk baigsis. Ir galiausiai – miškai teikia ne tik medieną, bet ir neišsemiamų rezervų poilsiu bei dvasinei atgaivai.

Miškas, ypač Lietuvoje, neturtingoje kitų strateginių gamtinių energetinių resursų, yra ne tik didelis nacionalinis turtas, bet ir ūkininkavimo objektas, užimantis 2,07 mln.ha, arba 32 procentus sausumos teritorijos. Lietuvos teritorija nėra tolygiai apaugusi mišku. Miškingiausia yra pietrytinė šalies dalis, kurioje vyrauja nederlingi smėlingi dirvožemiai. Mažiausiai miškinga Vidurio ir Vakarų Lietuva, nes čia derlingi priemolio dirvožemiai labiausiai tinka žemės ūkiui. Gana švelnus Lietuvos klimatas palankus tiek spygliuočiams, tiek lapuočiams medžiams augti. Mūsų miškuose savaime auga 25 rūšių medžiai. Didžiausią miškų dalį sudaro pušynai (36 procentus), eglynai (22 procentus) ir beržynai (20 procentų). Daug mažesniuose plotuose auga baltalksnynai (6 procentai visų miškų), juodalksnynai (6 procentai), drebulynai (3 procentai), uosynai (3 procentai) ir ąžuolynai (2 procentai). Miškuose sukaupta apie 400 mln.m³ medienos vidutiniškai 200 m³/ha. Vidutiniškai 1 ha auga 1500 medžių³⁸.

Temos aktualumas ir naujumas yra grindžiamas tuo, kad po nepriklausomybės atkūrimo buvo pradėta formuoti nauja miškų (tame tarpe ir privačių miškų) nuosavybės, naudojimo ir apsaugos santykius reguliuojančių teisės normų sistema. Jau 1991 m. birželio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“. Šis įstatymas įtvirtino nuosavybės teises į žemę, miškus ir vandenis atkūrimo būdus ir sąlygas, kurio pagrindu pradėjo formotis privatūs miškai. 1994 m. lapkričio 22 d. buvo priimtas pagrindinis miškų santykius reguliuojantis teisės aktas – Lietuvos Respublikos Miškų įstatymas, 1995 m. birželio 14 d. buvo patvirtinti Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatai. Privačių miškų naudojimo ir apsaugos santykiai buvo reguliuojami 1993 m. priimtame Lietuvos Respublikos Saugomų teritorijų ir atitinkamai kituose įstatymuose.

---

³⁸ www.forest.lt

Tačiau nustatytas teisinis privačių miškų reglamentavimas neužtikrino tinkamos jų apsaugos. Miškų naudojimo ir apsaugos santykių teisinis reguliavimas ir toliau buvo vykdomas. Dabartiniu metu galima kalbėti apie daugiau ar mažiau susiformavusią teisės normų sistemą, skirtą šiems santykiams reguliuoti. Tačiau privačių miškų teisinio reguliavimo klausimai teisinėje literatūroje mažai nagrinėti ir vertinti. Lietuvoje nėra labai tobuli įstatymai privačių miškų savininkams. Išskyla daug problemų, pradedant nuosavybės teisių atkūrimo klausimais, kompensacijomis už ūkinės veiklos apribojimus, ES lėšų skirstymu, privažiavimo prie valdų keliais ir jų naudojimu, medžiokle privačiose valdose, miškotvarkos projektų kainomis, malkų pasigaminimo tvarka, parama privačių miško savininkų švietimui ir konsultavimui. Planuojama daryti tam tikrus pakeitimus Miškų ir Teritorijų planavimo įstatymuose dėl miškotvarkos projektų. Tai paskatino susidariusi situacija, kai vidinės miškotvarkos projektai, kurie iš tiesų yra ūkinės veiklos tam tikroje miško valdoje ar valdų grupėje planai, turėjo būti rengiami, derinami ir tvirtinami kaip teritorijų planavimo dokumentai, nors iš esmės tiek valstybinių, tiek privačių miškų vidinės miškotvarkos projektai nebuvo teritorijų planavimas. Parengtos naujos Miškotvarkos projektų rengimo taisyklės, patvirtintos 2006 m. rugsėjo 01 d. (aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-406), gerokai sumažino biurokratinių kliūčių, sutaupys ne tik laiko, bet ir pinigų. Visų pirma mažesnių nei 10 ha privačių miško valdų miškotvarkos projektai galios ilgiau nei ligi šiol – 20 metų, o didesnių privačių miško valdų ir valstybinių miškų – 10 metų. Numatyta galimybė pratęsti šį terminą dar 5 metams, jei dar bus neįvykdyti projektuoti veiksmai. Atsisakius nereikalingų derinimų ir darbų dubliavimo, ūkinės veiklos planavimas turėtų supaprastėti ir gerokai atpigti. Privačių miškų tvarkymas, naudojimas ir apsauga ir realus bei efektyvus jų įgyvendinimas, įstatymų pažeidimų prevencija šiuo metu yra vienas aktualiausių ir spręstiausių klausimų. Tai apsprendžia temos aktualumą ir naujumą.

Yra problematiška apsaugoti savo mišką, jei jis yra toli nuo savininko priežiūros. Dažnai prie miško gyvenantys žmonės nesupranta, kad miškas jau nebe visų, ir toliau jame malkauja. Dabar malkas kertančius ne jam priklausančiame miške gali sudrausminti aplinkos apsaugos kontrolė. Mano nuomone, didžiulės baudos ne visada yra išeitis. Reikėtų taikyti švelnesnes baudas žmonėms, kurie nusikalto iš nežinojimo ar bėdos spiriami. Problematiškam ir tai, kad iškirsti miškai atsodinami vangokai. Lietuvoje visuomenei gali susidaryti klaidingas įspūdis, kad privatūs miškai sparčiai kertami. Iš tikrųjų savininkams gražintuose miškuose daug metų nebuvo vykdyta jokia veikla ir susikaupė brandžių medynų, todėl kirtimų intensyvumas privačiuose miškuose

didesnis negu valstybiniuose. Problema ir tame, kad valdžios institucijos neleistinai ilgai vilkina žemės reformą grąžinant nuosavybę savininkams. Juk rezervuotuose privatizavimui miškuose ūkinė veikla praktiškai nevykdoma, pramonei nepatinkama galimos naudoti medienos, tai juk tiesioginiai nuostoliai savininkams ir valstybei. Žemės ūkio ministerija ir Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos imasi priemonių, kad žemė jos teisėtiems savininkams būtų grąžinta laiku – iki 2007 m. gruodžio 31 d., kaip numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-2008 m. programoje.

Svarbiausi šiandieninio miškų ūkio uždaviniai yra išlaikyti miškų bioįvairovę, jų produktyvumą ir atsikūrimo galimybę bei gyvybingumą.

Reikėtų neatidėliotinai užbaigti žemės (miškų) reformą, sudaryti teises prielaidas likusių po reformos užbaigimo rezervuotų nuosavybei sugrąžinti miškų privatizavimui, ypač tų, kurie nesiriboja su valstybine miško žeme. Taip pat vadovaujantis racionalios žemėnaudos formavimo, valdų ribų sutvarkymo ir miškų masyvų konsolidavimo principais, pradėti fragmentiškai išsidėsčiusių miškų konsolidavimo programą ir tam tikslui sudaryti teises prielaidas privačių miškų ir valstybinių ūkinių miškų ekvivalentiniams mainams.

Tyrimo objektas yra privatūs miškai, su jų tvarkymu, naudojimu, apsauga susijusių santykių teisinis reglamentavimas.

Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo teisinis reglamentavimas išlieka vienu svarbiausių miškų ūkio politikos instrumentų, padedančių užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą privačios nuosavybės teise valdomuose šalies miškuose, o taip pat užtikrinančių šių miškų išsaugojimą ateities kartoms. Nors pagrindinės miško savininkui žinotinos teisės normos yra išdėstytos Miškų įstatyme ir Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatuose, tačiau pažangiai besitvarkančiam savo miške savininkui nebepakanka žinoti vien tik šių teisės aktų reikalavimų, o reikia vadovautis ir kitais miškų tvarkymą, priežiūrą, naudojimą, atkūrimą ir apsaugą reglamentuojančiais dokumentais.

Tačiau miškas – tai ne vien jame augantys medžiai ir sukaupta mediena, bet ir dirvožemio bei medžių, krūmų, žolių, samanų, gyvūnų, vabzdžių, mikroorganizmų visuma. Miškuose sukonzentruota didžiausia biologinės įvairovės – augalų ir gyvūnų – dalis. Miškai saugo žemes nuo vėjo ir vandens erozijos, „reguliuoja“ vandens lygį upėse ir ežeruose, valo orą, mažina triukšmą, suteikia žmogui estetinį pasitenkinimą.

Miškų naudos įrodymų galima rasti kur kas daugiau, tačiau ir išvardintųjų pakanka išvadai, kad jų plotus reikia plėsti. Juolab, kad tendencijos išsivysčiusiose Europos ir pasaulio valstybėse rodo, jog nederlinguose plotuose verstis žemdirbyste – neperspektyvu. Pasodintas miškas teikia džiugesio ne tik tiems, kurie šį darbą atliko, bet ir jų anūkams. Kartu miškas – nemenkas turtas, kurio vertė su laiku nuolat auga. Gyvenimas sutvarkytas taip, kad subrendusiu derliumi galima ir net reikia naudotis. Rimtų bėdų atsiranda tik tuomet, kai, nuimant miškuose užaugusį derlių, nesilaikoma protingo ūkininkavimo principų: kertami medžiai, kuriems dar derėtų augti, žalojami jaunuolynai, itin sudarkoma per dešimtmečius susiformavusi natūrali aplinka.

Daugiausiai ir dažniausia žalos miškui padaroma neteisėtai kertant mišką ar nesilaikant priešgaisrinės apsaugos reikalavimų. Miškas yra nepaliaujamai naikinamas. Siekiant išvengti miškui daromos žalos yra naudojamos organizacinės, teisinės, ekonominės, ekologinės ir kitos priemonės.

Darbo tikslas yra išsiaiškinti, kokie teisės aktai nustato privačių miškų tvarkymo, naudojimo, apsaugos teisinį reguliavimą, ar jie atitinka miškų apsaugos poreikius, kaip jie taikomi praktikoje. Taip pat pravartu nustatyti ar šiuo metu egzistuojantis teisinis reguliavimas yra pakankamas ir efektyvus.

Tyrimo metodika. Siekiant užsibrėžto tikslo, šiame darbe bus naudojami įvairūs mokslo - tiriamieji metodai : sisteminis, lyginamasis, loginis metodai ir kiti.

Numatoma, kad baigus žemės reformą, privatūs miškai Lietuvoje sudarys apie 40-45 procentus šalies miškų ploto. Tapęs miško savininku, kiekvienas privalo sužinoti pagrindines miško priežiūros ir tvarkymo taisykles bei jų laikytis. Daugumai trūksta žinių, nes miškininkystė yra specifinė ir griežtai reglamentuota ūkininkavimo sritis. Būna organizuojami tam tikslui mokymosi kursai privačių miškų savininkams.

Naudoti šaltiniai šiame darbe : Lietuvos Respublikos teisės aktai, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai, specialioji literatūra (autoriai – A.Marcijonas, A.Sudavičius, I.Žvaigždienė, V.Račkauskas, Rasa Ragulskytė – Mackovienė), internetiniai tinklapiai.

I PRIVATŪS MIŠKAI KAIP NAUDOJIMO IR APSAUGOS OBJEKTAS

Pagal Miškų įstatymo 2 straipsnio 1 dalį², miškas – ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių aukštis natūralioje augavietėje brandos amžiuje siekia ne mažiau kaip 5 metrus, kita miško augalija, taip pat išretėjęs ar dėl žmogaus veiklos bei gamtinių veiksnių netekęs augalijos (kirtavietės, degavietės, aikštės). Mišku nelaikoma laukuose, pakelėse, prie vandens telkinių, gyvenamosiose vietovėse bei kapavietėse esančios medžių grupės, siauros – iki 10 metrų pločio – medžių juostos, gyvatvorės, pavieniai medžiai bei krūmai ir miestuose bei kaimo vietovėse esantys žmogaus įveisti parkai.

Privačiu mišku laikomas miškas, nuosavybės teise priklausantis privačių miškų savininkams (fiziniais bei juridiniams asmenims ir užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, bet turinčioms civilinį teisingumą pagal tų valstybių įstatymus, įstatymų nustatyta tvarka įsigijusiems nuosavybės teise į miškus)¹⁶.

Miškai turi būti tvarkomi pagal nepertraukiamo naudojimo principą, kad mediena bei kiti miško išteklių būtų nuolat tiekiami ir būtų išlaikyta metinė ar periodinė pusiausvyra tarp medienos prieaugio ir jos naudojimo masto. Miškus ir jo išteklius reikia saugoti nuo neteisėtų veiksmų: savavališko kirtimo, naudojimo tvarkos pažeidimų, teršimo, išteklių grobstymo, šiukšlinimo, padegimo, gaisrų, ligų, kenkėjų, kitų stichinių nelaimių.

Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos išteklių¹. Čia yra suformuluotas vienas iš valstybės veiklos tikslų – užtikrinti žmonių teises į sveiką ir švarią aplinką.

Miškas yra ypatingas nuosavybės teisės objektas, turintis svarbią reikšmę visai visuomenei, atmosferai ir kitiems gyvybiniams planetos egzistavimo veiksniams.

Miškus reikia naudoti laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų, kurie reglamentuoja privačių miškų naudojimą, tvarkymą, apsaugą, taip pat saugoti nuo žalingo poveikio bei pasekmių.

---

² Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

¹⁶ Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo bendrųjų nuostatų 2 dalis. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 86-3117.

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 54 straipsnio 1 dalis. // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

Žmonijos veiksmai turi nesukelti esminio neigiamo poveikio privačiam miškui, kuris keltų grėsmę privataus miško tęstinumo užtikrinimui. Labai svarbu čia yra subalansuota plėtra, kuri siūlo ūkininkauti miškuose užtikrinant biologinės įvairovės išsaugojimą, išlaikant miškų produktyvumą bei atsikūrimo galimybes, jų gyvybingumą ir potencialą dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines, socialines funkcijas vietiniame, nacionaliniame ir visuotiniame lygmenyje, nedarant žalos kitoms ekosistemoms.

Miškas yra vienas pagrindinių Lietuvos gamtos turtų, tarnaujantis valstybės ir piliečių gerovei, saugantis kraštovaizdžio stabilumą ir aplinkos kokybę. Nepriklausomai nuo miškų nuosavybės formos miškas pirmiausia yra nacionalinis turtas, kuris turi būti išsaugotas ateities kartoms, tenkindamas ekologines, ekonomines bei socialines visuomenės reikmes. Miškas ne tik teikia medieną ir kitus miško produktus, bet ir yra esminis ekologinės pusiausvyros faktorius, sudarydamas daugelio gyvūnijos ir augmenijos rūšių buveines, stabdydamas dirvos eroziją, absorbuodamas anglies dvideginį bei grynindamas orą, saugodamas gruntinius ir paviršinius vandenis, suteikdamas galimybę miesto ir kaimo gyventojams poilsiauti.

Siekiant užtikrinti subalansuotą miškų ūkio plėtrą, patenkinti įvairių visuomenės grupių poreikius miškui ir užtikrinti miškų išsaugojimą ateities kartoms, pripažįstant ilgą miško augimo trukmę ir atsižvelgiant į nuosavybės formų skirtumus bei sąveiką, skatinant sąlygas, kuriomis teisingai tvarkomi miškai duotų šaliai ekonominę naudą, Lietuvoje yra formuojama ilgalaikė miškų ūkio politika, suderinta su kitų šalių ūkio šakų politikomis ir besiremianti šalies tradicijomis bei Europos Sąjungos teisinių normų, tarptautinių konvencijų, rezoliucijų, susitarimų, programų bei nacionalinių teisės aktų reikalavimais.

Miškų ūkio politikos įgyvendinimui panaudojami miškų ūkio politikos instrumentai: gerai organizuota, kvalifikuota ir nepriklausanti nuo trumpalaikių politinių pokyčių miškų administracija; Miškų įstatymas ir kiti teisės aktai; mokesčiai ir finansinė parama; švietimas ir mokymas; miškų ūkio informacijos valdymas; ryšiai su visuomene.

Vadovaujantis Lietuvos miškų ūkio politikos formavimo principais ir miškų ūkio politikos kryptimis, įgyvendinama Lietuvos miškų ūkio plėtros strategija. Pagrindinis šios strategijos tikslas – nustatyti svarbiausias miškų ūkio politikos įgyvendinimo priemones laikotarpiui iki 2015 metų⁵.

---

⁵ Lietuvos miškų ūkio politika ir jos įgyvendinimo strategija // Valstybės žinios. 2002, Nr. 93-4029.

Miškas ir kita laukinė augalija yra svarbiausia grandis biosferos medžiagų ir energijos apykaitoje. Jie ne tik palaiko ir reguliuoja atmosferos cheminę sudėtį, bet ir turi įtakos klimatui, dirvožemio procesams yra aplinkos estetiški ir architektūriniai komponentai, atlieka sanitarinę, higienines ir kitas funkcijas²⁸.

Pažymėtina, kad miškas palaikydamas bendrą ekologinę pusiausvyrą, kartu yra vienas iš jautriausių aplinkos elementų. Norint išsaugoti miškus ir kitą augaliją, būtina ne tik reguliuoti jos naudojimą, bet ir kuo efektyviau derinti ūkinę veiklą su miškų apsaugos reikalavimais. Miškų apsaugos problema nėra nauja. Žmogus jau senai pastebėjo, kad plečiantis ūkinei veiklai, daromas didelis poveikis miškams: mažėja jų plotai, skursta augalija, gyvūnija. Todėl pradėtos įgyvendinti atitinkamos miškų apsaugos priemonės, tame tarpe ir teisinės.

Kaip matyti iš istorinių šaltinių pirmieji mėginimai apsaugoti miškus buvo pradėti XIV amžiuje. 1398 metų Salyno sutartyje buvo minimos „Šventosios girios palei Nevėžį“, kuriose buvo draudžiama medžioti, kirsti medžius ir net vaikščioti. Daug dėmesio miškų apsaugai skyrė tokie aktualūs feodalinės Lietuvos teisės šaltiniai, kaip Lietuvos statutas. 1557 metų Valakų įstatyme jau buvo kalbama apie miškų želdinimą. Vystant valakų reformą buvo išleista nemažai teisinių aktų, tokių kaip „Instrukcija Karališkiesiems girininkams“, „Karališkųjų girių ordinacija“, kurie sugriežtino miškų priežiūrą. Lietuvai esant Austrijos imperijos sudėtyje, jos teritorijoje veikė Miškų apsaugos įstatymas³².

Miškų apsauga buvo rūpinamasi ir tarpukario Lietuvoje. Jau 1918 m. gruodžio 5 d. Lietuvos Vyriausybė išleido įsakymą „Miškų naikinimui sustabdyti“³³. Juo buvo sustabdyta visoms valstybinėms įstaigoms, valdininkams, vietiniams laikiniams komitetams, draugijoms ir visiems Lietuvos piliečiams tuoj pat sustabdyti miškų naikinimą. 1919 m. liepos 26 d. Vyriausybė išleido įsakymą „Apie privačių miškų valstybės priežiūrą“, kuriame buvo nurodyta, kad privačius miškus valstybė perima savo priežiūrai. Svarbią reikšmę saugant miškus turėjo ir 1929 m. birželio 7 d. patvirtintos „Privatinių savininkų miškams priežiūrėti ir valdyti taisyklės“, 1937 m. balandžio 30 d. „Miškui želdinti“ įstatymas ir kiti³².

---

²⁸ Račkauskas V. Ekosistemos apsauga // Vilnius : 1992. P.12.

³² Marcijonas A. Teisinė gamtos apsauga // Vilnius : 1978. P.15, 649-659.

³³ Lietuvos valstybės teisės aktai // Vilnius : 1992. P. 646.

Miškų apsaugos teisinis reguliavimas buvo atliekamas ir pokario Lietuvoje. Jau 1947 m. miškų apsaugos tikslais buvo priimtas nutarimas „Dėl žaliųjų zonų išskyrimo aplink Lietuvos gyvenamąsias vietas³⁰, kuriuo prie pirmos grupės miškų buvo priskirti gyvenamųjų vietovių žaliųjų zonų miškai, kuriuose buvo uždraustas bet koks kirtimas, išskyrus sanitarinį. Miškų apsaugai pasitarnavo ir 1959 m. priimtas Lietuvos gamtos apsaugos įstatymas, 1979 m. birželio 21 d. priimtas specialus miškų naudojimą, apsaugą ir atkūrimą reguliuojantis kodifikuotas teisės aktas – Miškų kodeksas.

Po nepriklausomybės atkūrimo privačių miškų teisinis santykių reguliavimas gerokai suaktyvėjo – buvo priimti atitinkami įstatymai, kiti teisės aktai, detaliau reguliuojantys privačių miškų tvarkymą, naudojimą, apsaugą.

Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo teisinis reglamentavimas išlieka vienu svarbiausių miškų ūkio politikos instrumentų, padedančių užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą privačios nuosavybės teise valdomuose šalies miškuose, o taip pat užtikrinančių šių miškų išsaugojimą ateities kartoms.

Miškų naudos įrodymų galima rasti kur kas daugiau, tačiau ir išvardintųjų pakanka išvadai, kad jų plotus reikia plėsti. Juolab, kad tendencijos išsivysčiusiose Europos ir pasaulio valstybėse rodo, jog nederlinguose plotuose verstis žemdirbyste – neperspektyvu. Pasodintas miškas teikia džiugesio ne tik tiems, kurie šį darbą atliko, bet ir jų anūkams. Kartu miškas – nemenkas turtas, kurio vertė su laiku nuolat auga. Gyvenimas sutvarkytas taip, kad subrendusiu derliumi galima ir net reikia naudotis. Rimtų bėdų atsiranda tik tuomet, kai, nuimant miškuose užaugusį derlių, nesilaikoma protingo ūkininkavimo principų: kertami medžiai, kuriems dar derėtų augti, žalojami jaunuolynai, itin sudarkoma per dešimtmečius susiformavusi natūrali aplinka.

Svarbiausi šiandieninio miškų ūkio uždaviniai yra išlaikyti miškų bioįvairovę, jų produktyvumą ir atsikūrimo galimybę bei gyvybingumą.

---

³⁰ Marcijonas A. Gamtos apsauga// Vilnius : 1976. P.81.

II NUOSAVYBĖS TEISĖS Į PRIVAČIUS MIŠKUS ĮGIJIMO BŪDAI

Po nepriklausomybės atkūrimo kito subjektų, kurie gali nuosavybėn įsigyti žemę, vidaus vandenį ir miškus subjektų ratas. 1992 m. spalio 25 d. priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją¹ jos 47 straipsnio 1 dalyje buvo įtvirtinta, kad žemė, vidaus vandens, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei.

1996 m. birželio 20 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio papildymo įstatymas³, kuriuo 47 straipsnis buvo papildytas 2 dalimi : „Savivaldybėms, kitiems nacionaliniams subjektams, taip pat tiems ūkinę veiklą vykdančioms Lietuvoje užsienio subjektams, kurie nustatyti konstitucinio įstatymo pagal Lietuvos Respublikos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, gali būti leidžiama įsigyti ne žemės ūkio paskirties žemės sklypus, reikalingus jų tiesioginei veiklai skirtiems pastatams ir įrenginiams statyti bei eksploatuoti“.

Užsienio subjektai negali įsigyti nuosavybės teise miškų ūkio paskirties žemės, išskyrus ūkinei veiklai skirtiems pastatams ir įrenginiams eksploatuoti reikalingus sklypus, numatytus patvirtintuose teritorijų planavimo dokumentuose³.

1996 m. birželio 20 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 2 dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinis įstatymas³. Jis apibrėžė užsienio subjektus, kuriems gali būti leidžiama įsigyti nuosavybėn ne žemės ūkio paskirties žemę, jos įsigijimo tvarką, sąlygas, apribojimus. Tokiu būdu nei nacionaliniai subjektai (išskyrus Lietuvos Respublikos piliečius ir valstybę), nei užsienio subjektai įsigyti nuosavybėn miškų ūkio paskirties žemės negalėjo.

Ruošiantis narystei Europos Sąjungoje reikėjo suderinti nacionalinius teisės aktus su Europos Sąjungos teisės aktais, tame tarpe ir nuosavybės teises į žemę, vidaus vandenį, miškus įsigijimo srityje. 2003 m. sausio 23 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio pakeitimo įstatymas³, kurio 1 dalyje buvo

---

¹ Lietuvos Respublikos Aukščiausios tarybos ir Vyriausybės žinios // 1992, Nr. 33-1014.

² Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antrojoje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybėn subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo pakeitimo įstatymo 9 straipsnio 4 dalis, 17 straipsnio 2 dalis. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 34-1418.

įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikai išimtinė nuosavybės teise priklauso : žemės gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai. Šio straipsnio 3 dalyje numato, kad žemę, vidaus vandenį ir miškus Lietuvos Respublikoje užsienio subjektai gali įsigyti nuosavybėn pagal Konstitucinį įstatymą . 2003 m. kovo 20 d. buvo priimta anksčiau minėto Konstitucinio įstatymo³ nauja redakcija tokiu pavadinimu : „Konstitucijos 47 straipsnio 3 d. įgyvendinimo Konstitucinis įstatymas“³₁, kurio 6 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad įstatymo 4 straipsnyje nustatytus kriterijus atitinkantys užsienio subjektai Lietuvos Respublikoje turi teisę įsigyti nuosavybės teise žemę, vidaus vandenį, miškus ta pačia tvarka ir tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai bei juridiniai asmenys. Pažymėtina, kad užsienio subjektams įsigyti žemės ūkio ir miškų ūkio paskirties žemę yra nustatytas pereinamasis laikotarpis. Konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad minėtame įstatyme nustatytus kriterijus atitinkantys užsienio subjektai, išskyrus tuos užsieniečius, kurie ne mažiau kaip 3 metus Lietuvoje nuolat gyveno ir vertėsi žemės ūkio veikla, ir užsienio juridinius asmenis bei kitas organizacijas, įsteigusius Lietuvoje atstovybes ar filialus, negali įsigyti miškų ūkio paskirties žemės iki Lietuvos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutartyje apibrėžto 7 metų pereinamojo laikotarpio pabaigos.

Vadovaujantis Konstitucijos 47 straipsniu ir Konstituciniu įstatymu Miškų įstatymo² 4 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta, kad miškas nuosavybės teise gali priklausyti valstybei, fiziniams ir juridiniams asmenims bei užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms, neturinčioms juridinio asmens statuso, bet turinčioms civilinę teisumą pagal tų valstybių įstatymus. Tokie užsienio subjektai turi teisę įsigyti mišką Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalis įgyvendinimo konstitucinio įstatymo nustatyta tvarka³.

Taip pat galimi miškų įsigijimo nuosavybėn būdai : turto (miško žemės) perleidimo sutartys (pirkimo-pardavimo , dovanojimo), paveldėjimas. Nuomos sutarčių pagrindu taip pat sudaroma galimybė naudotis mišku terminuotą laiką.

Asmuo įgyja nuosavybės teisę į miško žemę, kai teisiškai įregistruoja savo vardu įgytą miško žemę ir jam yra kaip to įrodymas išduodamas nuosavybės teises patvirtinantis dokumentas.

---

³ Valstybės žinios. 2003, Nr. 34-1418.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 14-540.

Taip pat nuosavybės teisės gali patvirtinti: išrašai iš hipotekos knygų, turto perleidimo sutartys, teismų sprendimai, turto nacionalizavimo aktai, valstybinių archyvų išduoti pažymėjimai, testamentai ir kiti atitinkami dokumentai. Asmeniui savavališkai užėmus mišką ir jį naudojant bei vengiant gražinti yra naudojamas mišku kaip nuosavu turtu be žemės sklypo nuosavybę patvirtinančio dokumento.

Pagrindinis nuosavybės teisės į miškus įsigijimo būdas žemės reformos metu yra nuosavybės teisės į miškus atkūrimas pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą.

Nuosavybės teisės į miškus atkuriamos LR piliečiams į savininko turėtą mišką, bet ne į didesnę kaip 150 ha plotą, įskaitant kaimo vietovėje esančią žemę. Miškas gražinamas natūra turėtoje vietoje piliečiui (-iams) bendrosios nuosavybės teise, išskyrus mišką, kuris yra priskirtas valstybės išperkamam miškui, taip pat buvusio miško plotus, kurių susigražinti turėtoje vietoje piliečiai nepageidauja. Miškai saugomose teritorijose gražinami ribotam tiksliniam naudojimui⁴.

Valstybė gali išsipirkti miškus, jeigu jie yra valstybinės reikšmės, rezervatiniai, priskirti miestų miškams, miesto sanitarinės apsaugos pirmajai zonai, miško parkams, miško genetiniams draustiniams, valstybiniams miško medelynams, daigynams, sėklinėms plantacijoms, mokslinio tyrimo ir mokymo bei selekcinės sėklininkystės objektams ir panašiai.

Valstybė gina privačių miškų nuosavybę. Ypatinga ekologinė, socialinė ir ekonominė miško reikšmė aplinkai, viešiesiems interesams sąlygoja miško savininkų nuosavybės teisės tam tikrus apribojimus ir suvaržymus. Paprastai tai daroma teisės aktais reguliuojant miško tvarkymą bei naudojimą.

---

⁴ Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 6 straipsnio 1,2,3, dalys. // Valstybės žinios. 1997, Nr. 65-1558.

III PRIVAČIŲ MIŠKŲ TVARKYMO, NAUDOJIMO IR APSAUGOS TEISINIS REGULIAVIMAS

1. Privačių miškų tvarkymo teisinis reguliavimas

Miškai turi būti tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal miškotvarkos projektą, kuris yra miškų ūkio organizavimo pagrindas. Miškotvarkos projektai rengiami privačioms miškų valdoms, kurių nuosavybė įteisinta bei įregistruota Nekilnojamojo turto registre ir vietoje pažymėta aiškiais ribinėmis linijomis. Aiški ribinė linija – tai linija, pažymėta prakertant 1-1,5 m pločio juostą į miško savininko valdos pusę arba iškertant pomiškį ir traką bei pažymint su ribine linija besiribojančius medžius dažais ar žievės patašymu iš ribinės pusės. Miškotvarkos projektus gali rengti tik specialistai, turintys atitinkamus kvalifikacijos atestatus, o pagrindas miškotvarkos projektui rengti yra miško savininko sutartis su projekto rengėju. Savininkas supažindinamas su esamais miško valdos ankstesnės inventorizacijos duomenimis, miškų tvarkymo schemomis, projekto rengimo ir derinimo tvarka, išklausomi savininko pageidavimai. Projektas galioja 10 metų, todėl šiam laikotarpiui ir projektuojamos ūkinės priemonės, pateikiamos rekomendacijos dėl miško tvarkymo, visų medžių rūšių, medynų amžiaus, ploto, tūrio, galimų kirtimų, miškų želdinimo, priežiūros ir panašiai. Užsakydamas miškotvarkos projektą, privataus miško savininkas turi pateikti nuosavybės dokumentus: pažymėjimą apie Nekilnojamojo turto registre įregistruotą žemės sklypą ir teises į jį, laikiną žemės sklypo planą M 1:10000 bei papildomai: kokias miškų urėdiją ir girininkiją (jei anksčiau priklausė kolūkiniams miškams, kolūkio pavadinimą).

Lietuvoje valstybinė miškų inventorizacija visuose nuosavybės formų miškuose atliekama valstybės lėšomis. Miškotvarkos projektai rengiami privačioms valdoms, nepriklausomai nuo jų dydžio. Be to, miško valdytojai, savininkai, turintys daugiau kaip 500 ha privalo neviršyti metinės miško kirtimo normos, o kiti privalo laikytis dešimtmečio kirtimo normos. Latvijoje nustatyta, kad miško savininkas ar valdytojas turi organizuoti miškų inventorizaciją ir miškotvarkos projekto sudarymą savo miške ne rečiau kaip vieną kartą per 10 metų. Už šios inventorizacijos duomenų teisingumą atsako pats savininkas ar valdytojas. Estijoje inventorizacija atliekama ir miškotvarkos projektai rengiami visuose miškuose. Privačių miškų inventorizacijos ir šių miškų miškotvarkos projektų rengimo kaštai dengiami valstybės biudžeto lėšomis.

Tačiau miško savininkas gali ir savo iniciatyva bei lėšomis užsakyti miškotvarkos projektą. Taigi, miškotvarkos projektai yra privalomi visų trijų Baltijos šalių privačiuose miškuose, tačiau jų rengimo finansavimas išspręstas labai skirtingai³⁸.

Miškotvarkos projekto negalima parengti neturint tikslių duomenų apie miškų išteklius, jų kokybę, gamtinę, ūkinę ir sanitarinę būklę, medynų išsidėstymą, amžių, jų taksacinius rodiklius. Todėl pirmiausia miškai inventorizuojami. Lietuvoje yra vykdoma valstybinė miškų inventorizacija, jos metu išskiriami miško sklypai, kuriuose atliekami detalūs matavimai, jais remiantis vėliau numatomos ūkinės priemonės konkrečiam medynui. Ši inventorizacija atliekama ir valstybinėse, ir privačiose miško valdose, todėl rengiant privačių miško valdų miškotvarkos projektus galima naudotis paskutinės valstybinės inventorizacijos duomenimis, tačiau projekto rengėjas, nuvažiavęs į konkrečią miško valdą, įvertina, gali patikslinti taksacinius duomenis ar naujai įtaksuoti medyną.

Už miškotvarkos projekto parengimą privataus miško savininkas turi susimokėti savo lėšomis. Todėl svarbu žinoti ir tai, kad kai kurie kirtimai galimi ir be miškotvarkos projekto. Turint miškotvarkos projektą paprasčiau tvarkytis miške, neturint jo – draudžiami pagrindiniai miško kirtimai, bet ir be miškotvarkos projekto galimi jaunuolynų ugdymo, retinimo, einamieji miško kirtimai.

Tačiau miško savininkams, norintiems aktyviau ūkininkauti, vykdyti pagrindinius kirtimus, tiesti miško keliukus, rengti poilsia vietas, miškotvarkos projektas būtinas.

Valstybinės miškų inventorizacijos ir miškų apskaitos tikslas – nustatyti miško išteklius, jų kokybę, teikti informaciją apie miškų gamtinę ir ūkinę būklę. Tokia inventorizacija atliekama visose miško valdose. Lietuvos Respublikoje valstybinė miškų inventorizacija atliekama atrankos metodu. Ji skirta strateginiam miškų sektoriaus planavimui valstybės lygmeniu. Miškų sklypų inventorizacija atliekama miško ūkiui organizuoti miško valdos lygmeniu ir miškotvarkos projektams parengti. Minėtos inventorizacijos ir miškų apskaitos tvarką, turinį ir periodiškumą nustato Aplinkos ministerija. Privačiose valdose inventorizuojama tik miško žemė¹¹.

---

¹¹ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas „dėl valstybinės miškų inventorizacijos, valstybinės miškų apskaitos, miškotvarkos projektų rengimo, derinimo ir tvirtinimo, miškotvarkos duomenų centralizuoto kaupimo, tvarkymo ir pateikimo miškų savininkams bei valdytojams tvarkos patvirtinimo“.

// Valstybės žinios. 2001, Nr. 63-2301.

³⁸ www.forest.lt

Miškų apskaita tvarkoma remiantis miškų inventorizacijos duomenimis. Taip sudaromas Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastras. Šis kadastras apima visumą duomenų apie miškus, jų priklausomybę, miško išteklių kiekį bei kokybę ir ekonominę vertę. Valstybinė miškų inventorizacija ir apskaita privačiuose miškuose atliekama valstybės lėšomis. Miškų sklypai inventorizuojami ir miškotvarkos projektai rengiami valstybės, miško valdytojų ir savininkų lėšomis².

Valstybinę miškų apskaitą atlieka Valstybinis miškotvarkos institutas valstybės lėšomis kiekvienų metų sausio 1 d. būklei – kasmetinė miškų apskaita ir kas 5 metai – išplėstinė miškų apskaita¹¹.

Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro duomenų rinkimo, saugojimo ir teikimo tvarkos aprašas taikomas organizuojant bei vykdant Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro duomenų rinkimą, saugojimą, teikimą. Duomenis registruoti teikia juridiniai ir fiziniai asmenys, turintys teisę vykdyti miškų inventorizacijos darbus, miško savininkai, valstybinių miškų valdytojai, regionų aplinkos apsaugos departamentai³⁸.

Valstybinė miškotvarkos tarnyba yra biudžetinė įstaiga, pagal savo kompetenciją tvarkanti Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastrą, miškų informacinę sistemą, vykdanči visos Lietuvos miškų inventorizaciją atrankos metodu bei rankanti miškų ūkio statistinius duomenis ir juos apdorojanti, vykdanči miškų būklės monitoringą šalies miškuose¹².

Aplinkos ministerija, atsižvelgdama į miško valdos dydį, nustato miškotvarkos projekto turinį ir kitus rodiklius, taip pat medynų kirtimo amžių visuose miškuose. Miškotvarkos projektus rengia bei miškų inventorizaciją atlieka fiziniai ir juridiniai asmenys Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka. Laikantis šios tvarkos, centralizuotai kaupiami ir tvarkomi miškotvarkos duomenys, rengiami, derinami ir tvirtinami miškotvarkos projektai².

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 13, 14 straipsniai. // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

¹¹ Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas „dėl valstybinės miškų inventorizacijos, valstybinės miškų apskaitos, miškotvarkos projektų rengimo, derinimo ir tvirtinimo, miškotvarkos duomenų centralizuoto kaupimo, tvarkymo ir pateikimo miškų savininkams bei valdytojams tvarkos patvirtinimo“. // Valstybės žinios. 2001, Nr. 63-2301.

¹² Valstybinės miškotvarkos tarnybos nuostatai. // Valstybės žinios. 2006, Nr. 5-162.

³⁸ www.forest.lt

2. Privačių miškų naudojimo teisinis reguliavimas

Miškas yra vienas iš pagrindinių gamtos turtų. Jis yra vieningos ekologinės sistemos dalis, tarnauja visuomenės ir žmonių gerovei, saugo kraštovaizdžio stabilumą, gerina aplinkos kokybę. Miškas turi daug naudingų savybių, kurias žmogus plačiai naudoja. Valstybė derindama miško savininkų, naudotojų ir visuomenės interesus gana detalai reguliuoja miškų naudojimą. Teisės normos, įtvirtinančios miškų naudojimo atsiradimo pagrindus, miško naudojimo rūšis, tvarką, sąlygas, miško naudotojų teises ir pareigas, sudaro miško naudojimo teisę.

Pagal ūkininkavimo tikslus, ūkininkavimo režimą ir pagrindinę funkcinę paskirtį miškai skirstomi į grupes. I grupė – rezervaciniai miškai. Tai valstybinių rezervatų, valstybinių parkų bei biosferos, monitoringo teritorijose esančių rezervatų ir rezervacinių apyrusių miškai. Ūkininkavimo tikslas – palikti miškus natūraliai augti. II grupė – specialios paskirties miškai. Tokie būtų ekosistemų apsaugos miškai, kurių ūkininkavimo tikslas - išsaugoti arba atkurti miško ekosistemas ar atskirus jų komponentus. Taip pat rekreaciniai miškai, kurių ūkininkavimo tikslas – formuoti ir išsaugoti rekreacinę miško aplinką. III grupė būtų apsauginiai miškai. Jų ūkininkavimo tikslas – formuoti produktyvius medynus, galinčius atlikti dirvožemio, oro, vandens, žmogaus gyvenamosios aplinkos apsaugos funkcijas. IV grupės miškai – ūkiniai miškai, kurių ūkininkavimo tikslas – laikantis aplinkosaugos reikalavimų, formuoti produktyvius medynus, nepertraukiamai tiekti medieną².

Privatūs miškai skirstomi į II-IV grupės miškus. Nuo to kokiai grupei jie priskirti, priklauso to miško ūkininkavimo režimas.

Lietuvos miškų ūkio politika formuojama vadovaujantis šiais principais : atsakomybės už nepertraukiamą ir subalansuotą miško išteklių naudojimą; atitikimo nacionalinei teisinei sistemai ir tarptautiniams susitarimams; visų suinteresuotų visuomenės grupių dalyvavimo ir bendradarbiavimo; miškų nuosavybės formų įvairovės ir jų lygiateisiškumo; miškų ūkio kompleksiskumo ir tradicijų tęstinumo⁵.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 13, 14 straipsniai. // Valstybės žinios.

⁵ Lietuvos miškų ūkio politikos ir jos įgyvendinimo strategija // Valstybės žinios. 2002, Nr. 93-4029.

Miškai naudojami: medienos ruošai, kuri vykdoma pagrindiniais, tarpiniais ir kitais kirtimais; saku ruošai; antrinių miško medžiagų (kelmų, karnų, žievės ir pan.) ruošai; šalutiniam miško naudojimui (šienavimas, gyvulių ganymas, sulos ruoša, laukinių vaisių, riešutų, grybų, uogų, vaistažolių ir techninės žaliavos ruoša ir rinkimas). Taip pat miškas naudojamas moksliniams tyrimams, mokymui; poilsiui, medžioklės ūkio reikmėms ir bitininkystei.

Privataus miško savininkai įgyja teisę naudotis mišku gavę žemės sklypo nuosavybę patvirtinantį dokumentą. Miškai tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal atitinkamai sudarytą miškotvarkos projektą.

Miško valdytojai, savininkai ir naudotojai privalo saugoti miškus nuo gaisrų, kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių, laiku ir tinkamai atkurti iškirstą mišką, mišką naudoti tokiais būdais, kurie padėtų mažinti neigiamą poveikį aplinkai, racionaliai ūkininkauti miško žemėje (miške), palaikyti dirvožemio našumą, saugoti biologinę įvairovę, laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų².

Miško naudotojai privalo sutvarkyti naudojant mišką sudarkytus miško plotus taip, kad jie tiktų naudoti pagal paskirtį, tausoti miško kelius, sausinimo sistemas ir kitus technologinius įrenginius, nepažeisti miško valdytojų, savininkų ir kitų naudotojų teisių bei teisėtų interesų².

Privačių miškų savininkai turi teisę naudoti mišką bei jo išteklius (medienos ir kitų miško išteklių ruošai, moksliniams tyrimams, mokymui, bitininkystei, naminių gyvulių ganymui, gamtinių kompleksų apsaugai ir kitiems įstatymams neprieštaraujantiems tikslams). Pagal šią tvarką numatytais atvejais teisė vykdyti medienos ir kitų miško išteklių ruošą įgyjama gavus nustatytos formos atitinkamus leidimus (kirtimams), kuriuos išduoda regionų aplinkos apsaugos departamentai ar jų įgalioti struktūriniai padaliniai. Leidimai išduodami atskirai kiekvienam privataus miško savininkui ar savininko įgaliotam asmeniui pagal pateiktą notaro patvirtintą ar notaro patvirtinimui prilygintą įgaliojimą per 5 darbo dienas nuo leidimui gauti reikalingų dokumentų pateikimo atitinkamoms institucijoms. Išduodant leidimą, privataus miško savininkui išduodamas ir privataus miško naudojimo ir tvarkymo statistinės atskaitos blankas, kurį miško savininkas užpildo ir pateikia leidimą išdavusiam pareigūnui¹³.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 3,9,10 straipsniai. // Valstybės žinios. 2001,Nr. 35-1161.

¹³ Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašo bendrosios nuostatos. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 116-4348.

Leidimai anuliuojami regionų aplinkos apsaugos departamentų valstybinių miškų pareigūnų : jei jie išduoti pažeidžiant išdavimo tvarką; nesilaikant miško kirtimus projektuojant atitinkamų taisyklių reikalavimų; pakeitus miškų grupę ar panašiai; pasikeitus privataus miško savininkui¹³.

Teisė naudoti mišką bei jo išteklius baigiasi, kai gavęs leidimą asmuo miršta, reorganizavus ar likvidavus juridinį asmenį pasibaigia leidimo galiojimo laikas ar nustatyta tvarka leidimas pripažįstamas negaliojančiu. Miško savininkų, naudotojų, valdytojų teises saugo įstatymai. Pažeistos teisės turi būti atkuriamos, o padaryti nuostoliai atlyginami įstatymų bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Minėtos teisės gali būti apribotos įstatymų nustatyta tvarka visuomenės, aplinkos bei miško apsaugos interesais².

Privataus miško savininkas turi teises:

Valdyti, naudoti miško valdą ir disponuoti ja laikantis atitinkamų Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytos tvarkos; pagal tarpusavio susitarimą turi teisę parduoti ar kitaip leisti naudoti nenukirstą mišką fiziniams ir juridiniams asmenims, jeigu yra leidimas kirsti mišką arba vykdomi kirtimai, kuriems leidimo nereikia: apskūsti atitinkamus sprendimus įstatymų nustatyta tvarka; privačioje žemėje įveisti miškus ir paversti juos kitomis naudmenomis teisės aktų nustatyta tvarka; nemokamai gauti iš regionų aplinkos apsaugos departamentų pareigūnų konsultaciją miškų ūkio tvarkymo klausimais; gauti kompensacijas dėl ūkinės veiklos ribojimo, kai steigiama nauja saugoma teritorija, keičiamas esamos saugomos teritorijos statusas arba nustatyti veiklos apribojimai realiai sumažina gaunamą naudą arba uždraudžia anksčiau vykdytą veiklą; turi teisę šalies įstatymų nustatyta tvarka jungtis į asociacijas, kooperatyvus, steigti įmones ir organizacijas, kurti tikslinius fondus, kitaip kaupti lėšas miško ūkinei veiklai plėtoti; dalyvauti kartu su privačių miškų būklės, naudojimo, atkūrimo ir apsaugos valstybinę kontrolę atliekančiais pareigūnais, kai tikrinama jo miško valda¹⁶.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 3,9,10 straipsniai. // Valstybės žinios. 2001,Nr. 35-1161.

¹⁶ Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo bendrųjų nuostatų IV, V skyrius. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 86-3117.

¹³ Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašo bendrosios nuostatos. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 116-4348.

Lyginant Baltijos šalių miško savininkų disponavimą miško valda, Lietuvoje aiškus disponavimo miško valda suvaržymas, apribojant miško savininko teisę skaidyti savo miško valdą į dalis, jei valda yra arba tampa mažesnė kaip 5 ha. Tuo tarpu Latvijos ir Estijos miškų įstatymuose kokių nors panašių apribojimų nėra nustatyta³⁸.

Privačių miškų savininkai turi specialias pareigas:

Privalo laikytis atitinkamų įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytos tvarkos ir reikalavimų; saugoti mišką nuo gaisrų, kenkėjų ir ligų, neteisėto kirtimo, miško naudojimo tvarkos pažeidimų ir kitų veiksmų, darančių žalą miškui ir aplinkai; privalo laikytis miškų priešgaisrinės apsaugos reikalavimų, savo lėšomis įgyvendinti profilaktines priešgaisrines priemones (įrengti priešgaisrines juostas, laužavietes, valyti mišką ir pan.); stichinių nelaimių miškuose atvejais vykdyti specialias apsaugos ir nelaimių padarinių šalinimo priemones; laikytis sanitarinės apsaugos taisyklių reikalavimų, nustatytais terminais išvežti arba tinkamai apsaugoti nuo kenkėjų miške paliekamą spygliuočių medieną, informuoti valstybinius miškų pareigūnus apie atsiradusius miško kenkėjų ir ligų židinius; želdintas kirtavietes ir degavietes dirbtiniu būdu atkurti ne vėliau kaip per 3 metus, o paliekant žėlimui – per 4 metus; žuvusius želdinius atkurti ne vėliau kaip per 2 metus; atlikti miško naudojimo atkūrimo ir priežiūros darbus tais būdais ir priemonėmis, kurie turi mažiausią neigiamą poveikį aplinkai, išsaugo dirvožemio našumą ir biologinę įvairovę; laikytis privalomų vykdyti miškotvarkos projekto dalių; miško želdinių ir žėlinių priežiūros ir apsaugos darbus, šviesinimo ir valymo kirtimus atlikti laikantis atitinkamų įstatymų ir teisės aktų reikalavimų, nustatytų terminų; užtikrinti riboženklių priežiūrą, ribinių linijų prakirtimą ir atnaujinimą; netrukdyti fiziniams asmenims laisvai lankytis privačiuose miškuose, išskyrus įstatymo ribojamus atvejus; atitinkama tvarka pateikti informaciją ir statistikos duomenis apie miškų ūkio veiklą savo valdose¹⁶.

Buvo kreiptasi į Konstitucinį Teismą dėl Saugomų teritorijų, Žemės, Miškų ir Žemės reformos įstatymų nuostatų bei Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu patvirtinto Statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų konstitucingumo. 2006 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos (LR) saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės įstatymo, LR Miškų įstatymo, LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų

---

¹⁶ Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo bendrųjų nuostatų IV, V skyrius. // Žinios. 2004, Nr. 86-3117.

³⁸ www.forest.lt

privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties LR Konstitucijai, dėl LR Saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties LR Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 . birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties LR Miškų įstatymo, LR Žemės įstatymo nuostatomis.

Konstitucinis Teismas pripažino, kad Vyriausybės nutarimu patvirtinta Statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto nuostata prieštarauja Konstitucijai, Miškų ir Žemės įstatymams. Miško žemėje pastatų statyba dar labiau apribota, nes Vyriausybės nutarime buvo numatyta statyti pastatus pagal patvirtintus detaliuosius planus, o dabar matyt bus galima statyti tik įrenginius su miško ūkine veikla susijusiai paskirčiai. Ginčytos Saugomų teritorijų, Žemės, Miškų ir Žemės reformos įstatymų nuostatos pripažintos neprieštaraujančiomis Konstitucijai ir Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstituciniam įstatymui. Pažymėtina, kad nustatytu draudimu skaidyti privačių miškų valdas į dalis, jei valda yra ar tampa mažesnė kaip 5 hektarų, siekiama užtikrinti, kad miškuose neatsirastų labai daug mažų miško sklypų, priklausančių skirtingiems savininkams, nes taip, ypač atsižvelgiant į tokiems atvejais būtinus nustatyti servitutus, į miškų tvarkymo bei miškų ūkio veiklos organizavimo techninius reikalavimus ir kt., galėtų būti sudarytos prielaidos pakeisti natūralų kraštovaizdį, atskirus miške esančius objektus, skurdinti, alinti mišką, natūralią gamtinę aplinką³⁶.

---

³⁶ 2006 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos (LR) saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės įstatymo, LR Miškų įstatymo, LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties LR Konstitucijai, dėl LR Saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties LR Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 . birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties LR Miškų įstatymo, LR Žemės įstatymo nuostatomis. // Valstybės žinios. 2006, Nr. 30-1050.

Pažymėtina, kad siekiant užtikrinti miškų apsaugą, nesumažinant jų vertės, galima nustatyti minimalius miškų valdų plotus. Darytina išvada, kad Miškų įstatymo 4 straipsnio 3 dalis neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai. Nutarime ir dėl Miškų įstatymo 8 straipsnio 3 dalies ta apimtimi, kuria nustatyta, kad miškų lankymą ir miško išteklių naudojimą saugomose teritorijose reglamentuoja inter alia saugomų teritorijų nuostatai, tvirtinami Vyriausybės ar jos įgaliotos Aplinkos ministerijos, atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims ir 29 straipsnio 1 daliai. Pažymėtina, kad minėti nuostatai turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris nekonkuruotų su nustatytu įstatyme ar būtų grindžiamas įstatymu. Pabrėžtina, kad nėra nuostatų, kurios kaip nors ribotų, varžytų kieno nors nuosavybės teises, asmenis traktuotų kaip nelygiateisius. Darytina išvada, kad minėtos įstatymo nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims ir 29 straipsnio 1 daliai³⁶.

Šiame nutarime taip pat konstatuota, kad : „ypač vertingų vietovių įvairovė gali lemti jų teisinio režimo ypatumus, jose esančių objektų apsaugos būdus, veiklos tose vietovėse sąlygas, ribojimus, draudimus: tokie ribojimai, draudimai gali būti taikomi inter alia ūkinei veiklai, statyboms tose vietovėse, taip pat bet kokiai kitai veiklai, dėl kurios gali būti pakeistas kraštovaizdis, atskiri atitinkamose vietovėse esantys objektai ir pan.; ribojimai, draudimai, kuriais siekiama užtikrinti ypač vertingų vietovių apsaugą – viešąjį interesą, gali ir turi būti nustatomi visiems tokių objektų savininkams bei naudotojams; gali būti nustatyti ir tokie ribojimai, draudimai, kuriais tam tikra apimtimi yra įsiterpiama į visų, taip pat ir privačių žemės sklypų, miškų, parkų, vandens telkinių savininkų, nuosavybės teises“. Minėti ribojimai turi būti konstituciškai pagrįsti ir nevaržyti savininkų, kitų asmenų teisių labiau negu būtina visuotinai svarbiems tikslams pasiekti. Taigi, Saugomų teritorijų įstatymo nagrinėtos nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, 29 straipsnio 1 daliai³⁶.

---

³⁶ 2006 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos (LR) saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės įstatymo, LR Miškų įstatymo, LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties LR Konstitucijai, dėl LR Saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties LR Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 . birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties LR Miškų įstatymo, LR Žemės įstatymo nuostatomis. //Valstybės žinios. 2006, Nr. 30-1050.

Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai, pagal parengtus detaliuosius planus šių miškų savininkams. Statybos santykius šiuo atveju reguliuoja Miškų ir Žemės įstatymai. Miško žemei priskiriami medienos sandėliai bei kiti su mišku susijusių įrenginių užimti plotai.

Žemės įstatyme nėra nuostatų, kurios apibrėžtu, kokie statiniai gali būti ant miško žemės. Pagal statybų privačioje žemėje reglamento 2 punktą miško ūkio paskirties žemėje nebuvo galima statyti ir tokių pastatų, kurių nebuvo galima statyti pagal Žemės įstatymą. Pagal minėto reglamento 2 punktą miško ūkio paskirties žemėje galima statyti ir tokius pastatus, kurių negalima statyti pagal Žemės įstatymą. Reglamento sąvoka „pastatai“ yra platesnė už Žemės įstatyme sąvoką „medienos sandėliai bei kiti su mišku susijusių įrenginių užimti plotai“. Taigi, Reglamento ir Žemės įstatymo teisinis reguliavimas konkuruoja tarpusavyje. Darytina išvada, kad Reglamento 2 punkto nuostata „Miškų ūkio paskirties žemėje pastatų statyba leidžiama, kai tokių pastatų reikia miškų ūkio veiklai“ ta apimtimi, kuria leidžiama statyti ne tik medienos sandėlius bei kitus su mišku susijusius įrenginius, bet ir kitus pastatus, prieštarauja Miškų įstatymo 2 straipsnio 3 daliai ir Žemės įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 3 punktui. Taip pat prieštarauja ir Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktams, konstituciniam teisinės valstybės principui³⁶.

Miškus Lietuvoje žmonės kerta nuo senų laikų. Tačiau tik nuo XX amžiaus pradžios mūsų šalyje miško kirtimai tapo sudedamąja miškų ūkio veiklos dalimi, užtikrinančia nenutrūkstamą medienos tiekimą gyventojų ir pramonės poreikiams tenkinti. Buvo sukurta visa miško kirtimų sistema, skirta ne tik gamtos užaugintam derliui nuimti, bet ir kirtimais formuoti norimos rūšinės sudėties ir struktūros medynus. Taigi šiandien miškas vienokiais ar kitokiais kirtimais kertamas nuo pat jo susiformavimo iki gamtinės brandos. Kirtimų rūšys ir jų būdai priklauso nuo medyno amžiaus, rūšinės sudėties, miško tipo ir kitų veiksnių.

---

³⁶ 2006 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos (LR) saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės įstatymo, LR Miškų įstatymo, LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties LR Konstitucijai, dėl LR Saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties LR Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 . birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties LR Miškų įstatymo, LR Žemės įstatymo nuostatomis. // Valstybės žinios. 2006, Nr. 30-1050.

Mažiausiai medienos per metus iškertama Lietuvos privačiuose miškuose (apie 2,7 mln. m³), daugiausiai – Latvijos privačiuose miškuose (apie 7,4 mln. m³). Perskaičiavus į iškertamos iš 1 ha privačių miškų ploto medienos kiekį, Lietuvoje šis skaičius yra apie 4 m³/ha, Latvijoje – siekia net 5,6 m³/ha. Nepaisant didelio kirtimų intensyvumo, Latvijoje pagrindinių rūšių medynų naudojimas neviršija medienos prieaugio ir tik iškertamų drebulynų kiekis beveik dvigubai viršija šių medynų prieaugį. Beveik 80 procentų iškertamo medienos kiekio tie Latvijos, tiek ir Lietuvos privačiuose miškuose paruošiama pagrindiniais kirtimais. Privačiuose miškuose iškertamos medienos kiekis nuo bendro šalies miškuose iškertamos medienos kiekio Lietuvoje sudaro apie 40 procentų, Latvijoje – apie 65 procentus, taigi, privatūs miškai vaidina svarbų vaidmenį Baltijos valstybių medienos rinkose³⁸.

Miško kirtimai klasifikuojami į tokias grupes: miško ugdymo kirtimai, pagrindiniai miško kirtimai, sanitariniai kirtimai, rekonstrukciniai kirtimai, kompleksiniai kirtimai ir miško lydimas.

Miško ugdymo kirtimai – periodiškai, nustatytais laiko tarpais atliekamas dalies medžių, kuriuos toliau palikti miške yra netikslinga nei ūkiniu, nei biologiniu požiūriu, iškirtimas iš nebrandaus miško. Šių kirtimų tikslas gerinti medynų rūšinę sudėtį, iškertant nepageidaujamų rūšių medžius, sudaryti optimalias augimo sąlygas pagrindinių rūšių geriausiems medžiams, didinti medynų produktyvumą ir laiku sunaudoti tą medieną, kuri supūtų miške dėl natūraliai vykstančio savaiminio medynų išsiretinimo.

Pagrindiniai miško kirtimai – tai brandaus miško kirtimai, kurių pagrindinis tikslas paruošti naudoti jau užaugintą medieną ir sudaryti sąlygas naujos miško kartos auginimui.

Sanitariniai miško kirtimai skirti medynų sanitarinei būklei pagerinti. Šiais kirtimais pirmiausia iškertami ligoti bei miško kenkėjų pažeisti, bedžiūvantys, nulaužti ar išversti medžiai.

Rekonstrukciniai kirtimai skirti iš esmės pakeisti netinkamos rūšinės sudėties ar mažo skalsumo jaunuolynus ar krūmynus naujais vertingesniais medynais. Tokie kirtimai gali būti atlikti plynai nukertant nepageidaujamą medyną ar krūmyną ir jo vietoje želdant naują medyną, taip pat iškertant koridorius ar lizdus ir juose sodinant naujus želdinius.

---

³⁸ www.forest.lt

Kompleksiniai kirtimai – tai tokie kirtimai, kai tame pačiame medyne vienu metu vykdomi kelių rūšių kirtimai.

Miško lydymas – tai yra galutinis miško nukirtimas, po kurio miškas neatkuriamas. Miško lydymas taikomas tuomet, kai mišką norima paversti kitos paskirties naudmenomis. Vykdamt tokius kirtimus miškas paprastai nukertamas plynai, išraunami kelmai.

Iš visų mano paminėtų kirtimų dažniausiai taikomi, privataus miško savininkui svarbiausi ir daugiausiai specialių žinių reikalaujantys yra miško ugdymo, pagrindiniai ir sanitariniai kirtimai.

Pagrindiniai miško kirtimai atliekami brandžiuose, perbrendusiuose miškuose, taip pat galimi ir pribrešančiuose medynuose. Tarpiniai miško kirtimai atliekami medynų produktyvumo didinimo, sanitarinės miškų būklės gerinimo, biologinės įvairovės išsaugojimo, medienos išteklių panaudojimo, medynų rekonstrukcijos ir kitais teisės aktų numatytais tikslais. Metinė pagrindinių miško kirtimų norma nustatoma kiekvienam miško valdytojui bei savininkui pagal Aplinkos ministerijos patvirtintą metodiką. Tie, kurie turi daugiau kaip 500 hektarų miško, privalo neviršyti metinės pagrindinių miško kirtimų normos. Kiti miško valdytojai ir savininkai, nepažeisdami miško kirtimo taisyklių reikalavimų, gali nukrypti nuo metinės miško kirtimų normos, bet privalo laikytis dešimtmečio miško kirtimų normos².

Leidimas kirsti mišką – dokumentas, suteikiantis teisę atlikti kirtimus miškuose. Teisė kirsti mišką įgyjama, gavus leidimą nuo jame nurodytos datos. Leidimus išduoda regionų aplinkos apsaugos departamentai ar jų įgalioti struktūriniai padaliniai¹³.

Miško savininkams privačiose valdose, kurioms nėra sudarytas miškotvarkos projektas, leidžiami šie miško kirtimai: šviesinimo ir valymo kirtimai; retinimai ir einamieji krūmai; rinktiniai sanitariniai kirtimai; III-IV miškų grupių miškuose inventorizuotų grynųjų drebulynų, baltalksnynų, gluosnynų bei blindynų pagrindiniai kirtimai; III-IV miškų grupių miškuose mišriuose medynuose, nepriklausomai nuo amžiaus, drebulių, baltalksnių, blindžių bei gluosnių pagrindiniai kirtimai; plyni sanitariniai kirtimai;

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 14 straipsnio 4, 7 dalys. // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

¹³ Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašo bendrosios nuostatos. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 116-4348.

pribręstančių medynų bei brandžių ir perbrendusių medžių nebrandžiuose medynuose kirtimai III-IV miškų grupių miškuose nuosavų statinių statybai ir remontui. Leidimai kirsti mišką privalomi visiems kirtimams, išskyrus šviesinimo ir valymo kirtimus ir rinkinius sanitarinius kirtimus, kai iškertami tik sausuoliai ir vėjavartos¹⁴.

Pagrindiniai miško kirtimai vykdomi III ir IV miškų grupių miškuose, kertant techninės at kitokios ūkinės ir ekonominės brandos amžiaus, taip pat blogos būklės, pažeistus bręstančius medynus. I miškų grupės miškuose gamtinės brandos amžiuje vykdomi pagrindiniai neplyni miško kirtimai. I miškų grupės miškuose pagrindiniai miško kirtimai nevykdomi. Medynų minimalūs pagrindinių miško kirtimų ir gamtinės brandos amžiai yra diferencijuojami pagal vyraujančias medžių rūšis (žr. lentelę)¹⁵.

Vyraujančių medžių rūšys	IV miškų grupės miškuose minimalus pagrindinių miško kirtimų amžius	III miškų grupės miškuose minimalus pagrindinių miško kirtimų amžius	Gamtinės brandos (pagrindinių miško kirtimų II miškų grupės miškuose amžius)
Pušis, maumedis, uosis, klevas, guoba, vinkšna	101	111	171
Eglė	71	81	121
Ažuolas	121	141	201
Beržas, liepa, juodalksnis, skroblas	61	61	91
Drebulė (mišrus medynas), tuopa, bankso pušis	41	41	61
Baltalksnis, blindė, gluosnis	Kirtimo amžius nenustatomas	31	51
Drebulė (grynas medynas)	Kirtimo amžius nenustatomas	41	61

¹⁴ Miško kirtimo privačiose valdose, kurioms nėra sudarytas miškotvarkos projektas, tvarkos aprašas. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 166-6081.

¹⁵ Pagrindinių miško kirtimų taisyklės. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 10-284.

Privačiuose miškuose baltalksnynams, blindynams, gluosnynams ir gryniems drebulynams kirtimo amžius IV miškų grupės miškuose nenustatomas.

Miškuose taikomi plyni, atvejiniai ir atrankiniai pagrindinių miško kirtimų būdai.

Plynais kirtimais medynas iškertamas iš karto, paliekant tikslinę gyvybingą pomiškį, jaunuolynų grupes, polajinius želdinius, sėklinius bei biologinės įvairovės požiūriu vertingus medžius. Paprastai tai medynai, neturintys perspektyvaus antro ardo, pomiškio, ar nesant palankių sąlygų jam atsirasti kertant neplynai¹⁵.

Atvejiniais kirtimais medynas iškertamas per 2-3 (4) atvejus per 10-20 metų. Pagrindiniai tokių kirtimų tikslai – naujo tikslinio medyno suformavimas atželimu ir medyno išauginimo laiko sutrumpinimas bei racionalesnis medienos panaudojimas, kai medyną sudaro nevienodo brandumo medžiai¹⁵.

Atrankiniai kirtimai paprastai taikomi įvairiaamžiuose medynuose ir kartojami kas 7-15 metų. Pirmiausia kertami brandūs, neperspektyvūs, nepageidautinų rūšių medžiai. Brandžių medžių iškirtimas taikytinas mišriuose, įvairiaamžiuose pusamžiuose ir bręstančiuose medynuose. Privačiuose miškuose nebrandžiuose medynuose kertant drebulės, baltalksnius, blindes ir gluosnius po kirtimų paliekamas skalsumas neturi būti mažesnis kaip 0,6¹⁵.

Saugomų teritorijų miškuose, priskirtuose II ir III miškų grupėms, o nacionaliniuose parkuose visuose miškuose pagrindiniai kirtimai draudžiami nuo kovo 1 d. iki liepos 1 d., jei saugomai teritorijai kitais teisės aktais nėra nustatytas kitoks miško kirtimų laikas. Projektuojant pagrindinius miško kirtimus, taikomi apribojimai biržių plotiams, šliejimo laikotarpiui, kitiems kirtimų eiliškumą ir apimtis nusakantiems parametrams¹⁵.

Bendra šalies metinė kirtimų norma privačiuose miškuose negali viršyti šių miškų metinio medienos prieaugio. Tam tikrų grupių miškuose taikomi tam tikri pagrindinių kirtimų apribojimai. II grupės miškuose pagrindiniai kirtimai nevykdomi. Leidžiami atkuriamieji kirtimai medynuose, pasiekusiose gamtinę brandą, visų rūšių ugdomieji, sanitariniai ir kraštovaizdžio formavimo kirtimai. Priešeroziniuose miškuose plyni kirtimai draudžiami. III grupės miškuose leidžiami neplyni ir nedidelio ploto plyni pagrindiniai, ugdomieji, sanitariniai kirtimai. Tais atvejais, kai gretimose miško valdose biržės susisiečia, jų bendras plotas negali būti didesnis negu nustatytas maksimalus biržės plotas.

---

¹⁵ Pagrindinių miško kirtimų taisyklės. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 10-284.

Pavienėse miško valdose pagal miškotvarkos projektus plynų kirtimų biržės plotas leidžiamas iki 3 hektarų. Pavieniuose iki 5 hektarų ploto laikų apsauginiuose miškeliuose, nutolusiuose nuo artimiausio miško daugiau kaip per 400 metrų, plyni pagrindiniai kirtimai draudžiami. Ši nuostata netaikoma gryniems pušynams, drebulynams, juodalksnynams, baltalksnynams. Šiuose medynuose plyni kirtimai leidžiami ne didesnėmis kaip 2 hektarų biržėmis, taikant pušynams 15 metų, o kitų rūšių medynams – 10 metų šliejimo periodą. Pavienis iki 2 hektarų ploto miškelis gali būti plynai nukirstas 2 biržėmis, o didesnio ploto – ne mažiau kaip 3 biržėmis. IV grupės miškuose leidžiami visi kirtimai. Iki 25 hektarų miško valdoje plynų kirtimų vienos biržės plotas leidžiamas ne didesnis kaip 5 hektarai, didesnėje miško valdoje – ne didesnis kaip 8 hektarai, o kai biržės susisiečia, jų bendras plotas negali būti didesnis negu nustatytas maksimalus biržės plotas, t.y. 10 hektarų. Privačiose valdose III – IV grupės miškuose, kuriuose nėra brandžių medynų, nuosaviems pastatams statyti ir kapitališkai remontuoti pagal turimus patvirtintus projektus gali būti leidžiami pribrešančių medynų pagrindiniai (plyni ir neplyni) kirtimai. Miško valdoje iškirstos plynai biržės plotas turi būti ne didesnis kaip 0,5 hektaro. Galimi ir rinktiniai pagrindiniai kirtimai, iškertant brandžius ir perbrendusius medžius nebrandžiuose medynuose. Šiuo atveju medyno skalsumas negali likti mažesnis kaip 0,5. Pagrindinių kirtimų dešimtmečio norma nustatoma atsižvelgiant į medynų kirtimo amžių, kirtimo būdą, leistiną biržių plotą, šliejimo laiką, medynų būklę bei gretimas miškų valdas¹⁶.

Miško ugdymo kirtimai yra viena iš svarbiausių miško ūkinių priemonių ūkiškai vertingiems, aukšto produktyvumo medynams išauginti. Nemažą dalį miško medžių sudaro kreivi, dvišakiai, nenormaliai išsivystę, atsilikę augimu, pažeisti ligų, žvėrių, kenkėjų, sausi, bedžiūstantys, nepageidaujamų rūšių medžiai. Todėl norint užauginti vertingą medyną, jį būtina kryptingai formuoti nuo pat jauno amžiaus, iškertant medžius, kurių palikti netikslinga nei ūkiniu, nei biologiniu požiūriu. Taip atsirado miško ugdymo kirtimai. Paprastai kertama, kai jauni medeliai dar tik pradeda susisiekti lajomis ir baigiama, kai iki pagrindinių miško kirtimų lieka apie 10 metų arba kai medynas pasiekia 60-70 metų amžių.

Priklausomai nuo medyno amžiaus ir ūkinių tikslų, miškų ugdymo kirtimai skirstomi į : jaunuolynų ugdymo (šviesinimo ir valymo) kirtimus; retinimus ir einamuosius kirtimus;

---

¹⁶ Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatai // Valstybės žinios. 2004, Nr. 86-3117.

specialius ugdymo kirtimus (kraštovaizdžio formavimo, ugdymo kirtimus pamiškėse ir kt.). Privačių miškų savininkai privalo vykdyti šviesinimo – valymo kirtimus. Retinimo ir einamųjų kirtimų vykdymas privačių miškų savininkams nėra privalomas. Ugdymo kirtimai vykdomi visų miškų grupių ir kategorijų miškuose, išskyrus rezervatinius miškus. Šviesinimai ir valymai vykdomi spygliuočių ir kietųjų lapuočių bei minkštųjų lapuočių medynuose, kurių amžius siekia iki 20 metų. Ugdymo kirtimai vykdomi pušynuose, ąžuolynuose ir uosynuose iki 70 metų, eglynuose – iki 60, beržynuose, juodalksnynuose – iki 50, drebulynuose – iki 30 ir baltalksnynuose – iki 20 metų amžiaus. II B (silpnai besivystantys medžiai) miškų grupės miškuose kraštovaizdžio kirtimus galima vykdyti iki pagrindinių miško kirtimų. II A (gerai besivystantys medžiai) miškų grupės miškuose ugdymo kirtimai vykdomi tada, jei jie numatyti jų tvarkymo planuose. Pagrindinis ugdymo kirtimų kokybės kriterijus yra po kirtimo paliekamas medžių skaičius, priklausantis nuo vidutinio gerai išsivysčiusių medžių aukščio, ir po kirtimų paliekamo medyno skalsumas. Privačiuose miškuose, nepriklausomai nuo medyno charakteristikos, paliekamas po jaunuolynų ugdymo (šviesinimo ir valymo) kirtimų medyno skalsumas negali būti mažesnis kaip 0,6. Ugdymo kirtimų kartojimas priklauso nuo medynų rūšinės sudėties, amžiaus, miško tipo, nuo kirtimo intensyvumo. Šviesinimai ir valymai kartojami pagal reikalingumą. Saugomų teritorijų II ir III miškų grupių miškuose, o nacionalinių parkų visuose miškuose tokie kirtimai draudžiami nuo kovo 1 d. iki liepos 1 d., jei saugomai teritorijai kitais teisės aktais nėra nustatytas kitoks miško kirtimų laikas²¹.

Sklypai technologiškai sutvarkomi, įrengiamos medienos pakrovimo aikštelės, valksmos. Važinėti medvežėmis ir traktoriais ne valksmomis draudžiama, nebent esant avariniam būtinumui III ir IV miškų grupių miškuose. Bendras valksmų plotas negali viršyti 17 procentų viso kertamo sklypo ploto. Išugdytuose medynuose būtina išvalyti kirtimo liekanas. Valymo būdai (šakų sukrovimas į krūvas, sukrovimas valksmuose, smilkinimas ir paskleidimas biržėje, išvilkinimas į aikšteles ir sudeginimas) nurodomi leidime kirsti mišką²¹.

Sanitariniai miško kirtimai - tai kirtimai, kurių metu, nepriklausomai nuo medyno amžiaus, iškertami pavieniai, grupėmis ar ištisai pažeisti, ligoti ir sausuoliai medžiai, vėjavartos, vėjalaužos, snieglaūžos. Tokiais kirtimais valomi audrų nuniokoti miškai, stabdomas miško kenkėjų plitimas, gerinama medynų sanitarinė būklė.

---

²¹ Miško ugdymo kirtimų taisyklės. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-778.

Dažniausiai taikomi atrankiniai sanitariniai kirtimai, kurių metu iškertami pavieniai kenkėjų, ligų, žvėrių, oro taršos, audrų, gaisrų pažeisti medžiai arba jų grupės. Kenkėjų ir ligų bei žvėrių pažeistuose medynuose atrankiniai kirtimai vykdomi medyno skalsumą sumažinant iki ne mažiau kaip 0,6. Pirmiausia iškertami sausomis viršūnėmis bei žaizdoti medžiai. Miškotvarkos darbų metu tokie kirtimai projektuojami, kai pusamžiuose ir vyresniuose medynuose (spygliuočių jaunuolynuose) sausulių, džiūstančių ir stipriai pažeistų medžių, vėjalaužų tūris sudaro 5 m³/ha ir daugiau. Vykdamas tokius kirtimus, valksmos nekertamos, mediena ištraukiama keliais, natūraliomis proskynomis ar panašiai³⁷.

Kai medyno sanitarinės būklės negalima pagerinti atrankiniais sanitariniais kirtimais arba kai po tokio kirtimo 0,1 ha ir didesniame plote liktų 0,4 ir mažesnis medyno skalsumas, taikomi plyni sanitariniai kirtimai. Šiais kirtimais medynas nukertamas plynai, paliekant medžius biologinei bei kraštovaizdžio įvairovei išsaugoti, o iškirstas plotas atkuriamas. Pažeistus, ligotus medynus, kuriuos numatoma iškirsti plynais sanitariniais kirtimais apžiūri ir įvertina komisija. Ji ir priima sprendimą dėl tokio kirtimo būtinybės. Pirmiausiai iškertami pažeisti, po to sveiki medžiai³⁷.

Vertinat sanitarinę medyno būklę, visi medžiai skirstomi į grupes :

I – sveiki medžiai - be išorinių nusilpimo, pažeidimo požymių;

II – nusilpę medžiai - su silpnai praretėjusia laja, sumažėjusiu prieaugiu, laikinai pažeista iki 30 procentų spyglių arba iki 50 procentų lapų, su džiūstančiomis pavienėmis šakomis, su pažeistomis atskiromis šaknų priekelmėmis dalimis arba nedidelėmis apmirusio stiebo dalimis;

III – stipriai nusilpę medžiai – su išretėjusia laja ir matiniais spygliais (lapais), stipriai sumažėjusiu prieaugiu, laikinai pažeista iki 50 procentų spyglių ar iki 70 procentų lapų, sausaviršūniai, su nedideliais mechaniniais šaknų ir stiebo pažeidimais.

IV – stipriai pažeisti, džiūstantys medžiai – negrįžtamai pakenkta daugiau kaip 50 procentų spyglių ar daugiau kaip 70 procentų lapų, nulaužta ar negrįžtamai nudžiūvę daugiau kaip 30 procentų medžių lajos, po žieve vystosi liemenų nuodingi kenkėjai, nuo grybinių ligų džiūstantys medžiai, kamieno žaizdų plotis didesnis negu 5 cm arba žaizdos sudaro daugiau kaip 25 procentus (eglės – daugiau kaip 10 procentų) medžio perimetro, nuskabyti medžio viršūniniai ir daugiau kaip 50 procentų šoninių ūglių.

---

³⁷ www.am.lt

V – švieži sausuoliai – medžiai, nudžiūvę einamaisiais metais, šviežios vėjavartos, vėjalaužos, snieglaūžos su gelsvais arba rudais spygliais (lapais) arba be jų, išskrenda arba jau išskridę medžių liemenų pavojingi kenkėjai.

VI – seni sausuoliai – medžiai, nudžiūvę ankstesniais metais, senos vėjavartos, vėjalaužos, snieglaūžos, be spyglių, žievė ir smulkios šakos nukritusios, medžių liemenų pavojingi kenkėjai išskridę³⁷.

Latvijos ir Estijos šalių įstatymuose nustatyta, kad kirsti mišką galima tik gavus nustatytos formos leidimus, išskyrus tam tikrus atvejus. Lietuvos Respublikos miškų įstatyme kirtimai ir jų apribojimai yra diferencijuojami pagal miškų grupes, jų funkcinę paskirtį, čia nustatomos maksimaliai leistinos plynų kirtimų biržės atskirų miškų grupių miškuose. Draudžiama atlikti kirtimus negavus atitinkamo leidimo, kai toks leidimas reikalingas. Detalūs reglamentavimai perkelti į poįstatyminius teisės aktus. Latvijos Respublikos miškų įstatymas pakankamai detalai nustato atvejus, kada galima kirsti mišką pagrindiniais kirtimais ir kokiais atvejais reikalingi valstybinės miškų tarnybos išduodami leidimai kirsti mišką bei kokiais atvejais jų nereikia. Įdomu tai, kad pagrindiniai kirtimai leidžiami, kai medynas pasiekia nustatytą minimalų pagrindinių kirtimų amžių arba tikslinį pagrindinių kirtimų skersmenį. Estijos miškų įstatyme detalai ir atskirai reglamentuotos atskirų miško kirtimų rūšys ir reikalavimai šiems kirtimams. Įstatyme nustatyti maksimalūs leidžiami plyno ir neplyno kirtimo plotai ir biržių plotai. Įstatyme nustatyta, kad kertant plynai, reikia palikti ne tik sėklinius medžius ir pomiškį, bet ir ne mažiau 5 m³/ha senų ir kitų medžių biologinei įvairovei išsaugoti. Nustatytas minimalus kirtimų amžius kertant plynai (pušiai ir kietiesiems lapuočiams – 100 metų, eglei – 80 metų, beržui – 70 metų). Be leidimo galima kirsti tik vėjavartas, vėjalaužas ir sniegolaužas (jei jų tūris neviršija 5 procentų viso medyno tūrio), bet ir 3 m³/ha per metus padarinės medienos (ne daugiau kaip 15 m³ per metus iš visos miško valdos)³⁸.

Tokia nuostata sudaro sąlygas miško savininkui be jokių papildomų leidimų ir ribojimų pasigaminti medienos ūkio reikmėms. Taip pat nustatytas reikalavimas miško savininkui per 2 savaites po medienos arba kirtimo teisės pardavimo pranešti pirkėjo duomenis ir parduotos medienos kiekį vietinei aplinkos apsaugos tarnybai. Apibendrinant, Latvijos ir Estijos miškų įstatymai gerokai detaliau reglamentuoja miškų kirtimą nei Lietuvos Respublikos miškų įstatymas.

---

³⁷ www.am.lt

³⁸ www.forest.lt

Tačiau nei Latvijoje, nei Estijoje minimalus pagrindinių kirtimų amžius nėra diferencijuojamas pagal miško funkcinę paskirtį, kaip tai yra Lietuvoje. Be to, Estijoje yra sudaryta galimybė miško savininkui be jokių leidimų iš savo valdos pasigaminti iki 15 m³ padarinės medienos per metus³⁸.

Fiziniai asmenys turi teisę laisvai lankytis miškuose, išskyrus rezervatų ir specialios paskirties objektų (pasienio zona, kariniai objektai ir pan.) miškus ir miškus, kuriuose tai apriboja kiti įstatymai. Asmenys gali rinkti vaisius, vaistažoles ir vaistinę žaliavą, išskyrus augalų rūšis, kurių sąrašą tvirtina Aplinkos ministerija, riešutauti, uogauti ir grybauti, valstybiniuose miškuose laikyti bites aviliuose ir bitidėse, laikydamiesi atitinkamų įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų. Savivaldybių vykdomosios institucijos miškų urėdijų ir valstybinių parkų direktijų ar privačių miškų savininkų teikimu, o miestuose – be šio teikimo, kai yra svarbių priežasčių (didelis miško gaisrų pavojus, miško kirtimai, specializuoto ūkio plotai, saugomi objektai, būtinumas išsaugoti miško išteklius, miško verslai ir pan.), gali visuose miškuose uždrausti ar apriboti fizinių asmenų lankymąsi bei vaistažolių, grybų, uogų ar kitų miško išteklių naudojimą. Uždraustų ar apribotų lankyti miškų ribas rodo miško valdytojo, savininko ar naudotojo pastatyti informaciniai ženklai².

Lietuvos Respublikos Miškų įstatyme nustatyti liberaliausi reikalavimai lankymuisi privačiuose miškuose iš visų trijų Baltijos valstybių. Lietuvoje privataus miško savininkas neturi teisės uždrausti savo miško valdoje lankytis fiziniams asmenims. Taip pat šie asmenys gali rinkti vaisius, vaistažoles, vaistinę žaliavą, riešutauti, uogauti, grybauti.

Tuo tarpu pagal Latvijoje privataus miško savininkas gali savo miške uždrausti lankytis fiziniams asmenims bei uždrausti jiems rinkti uogas, vaisius, grybus, riešutus, vaistažoles. Apie tokius draudimus turi informuoti miško savininko pastatyti atitinkami informaciniai ženklai. Latvijoje laisvas asmenų lankymasis garantuojamas tik valstybei arba savivaldybėms nuosavybės teise priklausančiuose miškuose. Estijoje laisvai lankytis, rinkti uogas, grybus, riešutus, dekoratyvines šakeles, vaistažoles, dekoratyvinius augalus ir jų dalis galima tik tuose privačiuose miškuose, kurie nėra aptverti ar pažymėti miško savininko.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 8 straipsnis. // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

³⁸ www.forest.lt

Įdomu tai, kad Estijoje privataus miško savininkas gali imti mokestį už uogų, grybų, riešutų, dekoratyvinių šakelių, vaistažolių, dekoratyvinių augalų ir jų dalių rinkimą jo miške, jei savininkas patiria išlaidas šių miško produktų produktyvumui padidinti³⁸.

Privačios žemės sklypo savininkas, turintis medžiotojo bilietą, turi teisę, susitaręs su medžioklės plotų naudotojais, kartu su medžioklės plotų naudotojais medžioti visuose medžioklės plotų vienetuose, į kuriuos patenka jam nuosavybės teise priklausantis žemės sklypas. Privačios žemės sklypo savininkas, kurio žemė yra numatoma priskirti ar priskirta medžioklės plotų vienetai, turi teisę uždrausti medžioti jam priklausančiose žemėje, jeigu medžioklės metu žemės ūkio pasėliams ar miškui bus daroma žala⁶. Seimo narių grupė, siekdama panaikinti esamus medžioklės plotų sudarymo principus, kurie pasak jų pažeidžia privačių miškų savininkų teisę – nuosavybės neliečiamumą, ginčijo Medžioklės įstatymo atitinkamas nuostatas.

Konstitucinis Teismas pripažino, kad nuostata „medžioklės plotų vienetas turi apimti ne mažiau kaip 1000 ha vientisų medžioklės plotų“ neprieštarauja Konstitucijai. Konstatuota, kad minimalus medžioklės plotų vieneto nustatymas įstatymu savaime nepažeidžia savininkų nuosavybės teisių, jų ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos ir nėra pakankamai teisinių argumentų, kurie pagrįstų, kad įstatymu nustatytas minimalus medžioklės plotų vieneto dydis – 1000 ha neatitinka medžiojamosios gyvunijos išteklių dydžio bei jų gausos reguliavimo poreikio. Keičiant ūkinės veiklos sąlygas ar nutraukiant tam tikrą ūkinę veiklą, valstybė turi paisyti Konstitucijoje įtvirtinto teisėtų lūkesčių apsaugos principo. Keičiant ūkinės veiklos teisinį reguliavimą, kai yra pabloginamos ūkinės veiklos sąlygos, valstybei gali atsirasti pareiga atlyginti praradimus, asmenų patirtus dėl teisinio reguliavimo pakeitimo³⁴.

Pripažinta, kad Konstitucijai prieštarauja Medžioklės įstatymo nuostata, pagal kurią privačios žemės savininkas, kurio žemė numatoma priskirti arba yra priskirta medžioklės plotų vienetai, turi teisę uždrausti medžioti jam priklausančioje žemėje tik jeigu medžioklės metu pasėliams arba miškui bus daroma žala. Negalimas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį privačios žemės sklypuose būtų leidžiama medžioti be sklypų savininkų sutikimo³⁴.

---

⁶ Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2634.

³⁴ 2005 m. gegužės 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl LR Medžioklės įstatymo 7 straipsnio 2 dalies, 8 straipsnio 1,9,10 dalių, 13 straipsnio 2 dalies, 18 straipsnio 7 dalies ir 22 straipsnio 3,6,7 dalių atitikties LR Konstitucijai“. // Valstybės žinios. 2005, Nr. 63-2235.

LR Medžioklės įstatymo 13 straipsnio 2 dalies nuostatą Konstitucinis Teismas pripažino kaip prieštaraujančią LR Konstitucijos 23 straipsnio 2 ir 3 dalims.

Gali būti sudaromos sutartys dėl teisės medžioti savininko žemės sklype suteikimo. Žemės sklypo, esančio medžioklės plotuose, savininkas neturi teisės po to, kai atitinkamas medžioklės plotų vienetas yra sudarytas, uždrausti jam priklausančiame ir į tą medžioklės plotų vieneta jau įtrauktame žemės sklype. Tokią teisę turi tik naujasis savininkas.

Apie tai savininkui turi būti pranešta tiesiogiai ir turi būti nustatytas protingas, pakankamas terminas savininkui laisvai išreikšti savo valiai. Valstybės nustatytas teisinis reguliavimas neturi paneigti savininkų privačios nuosavybės teisės esmės. Nuosavybės neliečiamumas ir nuosavybės teisių apsauga negali būti interpretuojami kaip pagrindas savininko teises ir interesus priešpriešinti viešajam interesui, kitų asmenų teisėms, laisvėms ir teisėtiems interesams³⁴.

---

³⁴ 2005 m. gegužės 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl LR Medžioklės įstatymo 7 straipsnio 2 dalies, 8 straipsnio 1,9,10 dalių, 13 straipsnio 2 dalies, 18 straipsnio 7 dalies ir 22 straipsnio 3,6,7 dalių atitikties LR Konstitucijai“. // Valstybės žinios. 2005, Nr. 63-2235.

³⁸ www.forest.lt

3. Privačių miškų atkūrimo ir apsaugos teisinis reguliavimas

Miško atkūrimas – tai savaiminis miško atsikūrimas (žėlimas) ar miško želdinimas (su žmogaus pagalba) sklypuose, kuriuose prieš tai miškas augo. Miško atkūrimo tikslas – užtikrinti nenutrūkstamą miško gamtosauginę funkciją ir vertingos medienos auginimą bei kitos miško produkcijos gavimą, sukuriant ūkiškai vertingus, našius, biologiškai atsparius miškus²³.

Miškas atkuriamas pagrinde želdinant, paliekant sklypą atželti mišku, derinant želdinimą su žėlimu. Atsižvelgiama į miško funkcinę paskirtį (miškų grupę), augančio (motininio) medyno selekcinę vertę, dirvožemio sąlygas, tikslinių medžių rūšių savaiminukų kiekį bei gyvybingumą, galimus pažeidimus, ekonomines sąlygas. Miško atkūrimo būdas parenkamas prieš medyno iškirtimą ir būna nurodytas miškotvarkos projekte²³.

Mišką privalo atkurti jo valdytojai, savininkai bei naudotojai savo lėšomis. Miškingumas didinamas įveisiant mišką ne miško žemėje. Želdintinose kirtavietėse ir degavietėse dirbtiniu būdu miškas atkuriamas ne vėliau kaip per trejus metus po jų atsiradimo. Miškas dirbtiniu būdu įveisiamas ir atkuriamas ekologiniu pagrindu, laikantis miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų reikalavimų. Miško atkūrimas ir įveisimas taip pat apima medynų rekonstrukciją, želdinių ir žėlinių papildymą, priežiūrą ir apsaugą, kol susiformuoja jaunuolynas. Žuvę žėliniai ir želdiniai atkuriami ne vėliau kaip per dvejus metus².

Baltijos šalių miškų įstatymuose nustatyta, kad iškirstas (arba dėl kitų priežasčių išretėjęs) miškas turi būti atkuriamas per tris metus po iškirtimo, tačiau tik Estijos miškų įstatyme yra aiškiai apibrėžta, kas yra laikoma atkurtu miško plotu (plove auga ne mažiau kaip 1200 vnt./ha pagrindinių rūšių medžių, kurių aukštis siekia ne mažiau 0,8 m ir kurie išsidėstę tolygiai). Be to, pagal Estijos miškų įstatymą privaloma atkurti tik didesnius nei 1 ha plynai iškirstus ar žuvusius miško plotus (Lietuvoje plynai iškirstu plotu, kuris privalo būti atkurtas, laikomas 0,1 ha plotas, kuriame medyno skalsumas ne didesnis kaip 0,2)³⁸.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 15 straipsnis. // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

²³ Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatai. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 39-1280.

³⁸ www.forest.lt

Įdomu ir tai, kad jei Estijoje miško savininkas neatkuria miško per septynerius metus nuo iškirtimo, Aplinkos ministerija organizuoja to miško atkūrimą miško savininko lėšomis³⁸.

Miškui, kaip aplinkos sudedamajai daliai, yra taikomi bendrieji aplinkos apsaugos principai : aplinkos apsauga yra valstybės bei kiekvieno gyventojų rūpestis ir pareiga; viešieji ir privatūs interesai turi būti skirti aplinkos kokybei gerinti; neigiamo poveikio aplinkai mažinimas; gamybos ekologizavimas; gamtos išteklių racionalus ir kompleksiškas naudojimas. Aplinkos apsaugos reikalavimai paprastai įtvirtinami ir detalizuojami atitinkamų įstatymų normose, kuriose nustatytos miškų valdytojų, savininkų ir naudotojų pareigos ir teisės³⁸.

Miškams veisti skirti sodmenys auginami daigynuose ir medelynuose. Daigynai – tai vieta, kurioje iš miško medžių, krūmų, vaismedžių ar uogakrūmių sėklų bei auginių (gyvašakių) išauginami jauni augalai. Miško daigynuose auginami pagrindinių miško medžių rūšių sėjinukai. Miškai veisiami sėjinukais ir sodinukais. Iš sėklos išaugęs išsiskleidusiais lapeliais augalas, vadinamas daigu. Jaunas augalas išaugintas iš sėklų ir nepersodintas, vadinamas sėjinuku. Sodinukas – tai jaunas medelis ar krūmas, išaugintas iš sėjinuko, kuris 1-2 metų amžiaus persodinamas, siekiant suformuoti augalą su tankesne šaknų sistema. Miško daigynai būna laikini ir nuolatiniai. Daigynai būna atviruose plotuose, bioklimatiniai daigynai ir šiltnaminiai daigynai. Šiuo metu labiausiai paplitę atviruose plotuose įveisti daigynai. Tokiems nedideliams daigynams ypač geros sąlygos būna miško aikštėse. Bioklimatiniai daigynai įveisiami miške iškirtus tam tikro ploto krypties juostas. Tokie daigynai įruošiami pusamžiuose ar bręstančiuose medynuose, sudarant palankias mikroklimatines sąlygas sėjinukams augti. Šiltnaminiai daigynai naudojami norint greitai išauginti geros kokybės sėjinukus. Medelynai – tai žemės sklypai arba specializuoti ūkiai, kuriuose auginami medžių, krūmų sodinukai, sėjinukai, auginiai (gyvašakės) miško ar dekoratyviniams želdiniams ir sodams veisti. Lietuvoje labai paplitę mišrūs medynai, kuriuose auginami sodmenys miškui atkurti ir dekoratyviniam želdinimui. Optimalus daigyno – medelyno plotas turėtų būti 50-100 ha³⁷.

Miško želdinimas – tai miško medžių sėklų sėjimas ar miško sodmenų sodinimas įveisiant ar atkuriant mišką. Dažniausiai miškas sodinamas.

---

³⁷ www.am.lt

³⁸ www.forest.lt

Kartais dėl nepalankių meteorologinių sąlygų ar nepageidaujamos augalijos konkurencijos sunku suformuoti našų atžėlusį medyną. Tuomet medynas atkuriamas dirbtiniu būdu – želdant.

Labai svarbu kuo skubiau atkurti kirtavietę derlinguose dirvožemiuose, t.y. kol nesuvešėjo žolinė augalija bei nepageidaujamos medžių ir krūmų rūšys. Miškas želdomas sėjant miško medžių ir krūmų sėklas ir sodinant sodmenis. Kai atkuriami dideli miško plotai, želdavietės miškui želdinti parenkamos tokia eilės tvarka : nesuvelėjęsios kirtavietės, kuriose neatželia ar atželia tik iš dalies tikslinės medžių rūšys; gaisravietės; suvelėjęsios kirtavietės, kuriose tikslinės medžių rūšys neatželia; žuvusių želdinių ir žėlinių plotai; eroduojamos žemės; žemės ūkiui naudotos žemės; želdinti plotai rekreacinės ar kitos specialios paskirties teritorijose ir t.t.³⁷.

Medžių rūšių įvairovė ir jų kiekis bei tarpusavio sąveika geriau užtikrina miško ekosistemos tvarumą ir savaiminį reguliavimą. Tokie miškai mažiau pažeidžiami ligų ir kenkėjų, nepalankių gamtinių ir aplinkos veiksnių. Ypač efektyvūs mišrūs medynai apsauginiuose želdiniuose. Miško sodinimui ir sėjimui pirmenybė teikiama pavasarį. Sodinama prieš pumpurų sprogo pradžią. Jei naudojami sodmenys su apribota (uždara) šaknų sistema, galima sodinti ir vėliau. Miško želdiniai gali būti veisiami ir rudenį. Spygliuočių rūšys sodinamos susiformavus sodmenų pumpurams ir sumedėjus stiebams (dar augant šaknims). Lapuočių rūšys sodinamos tik pradėjus kristi lapams.

Miško įveisimas – tai miško želdinimas sklypuose, kuriuose prieš tai miškas neaugo. Daugelis savininkų turi žemę, kuri yra nedidelio našumo, netinkama žemės ūkiui plėtoti. Tokioje žemėje verstis žemės ūkio veikla dažnai yra nuostolinga. Lietuvoje tokių plotų galėtų būti apie 400 tūkstančių ha, o juos apželdinus šalies miškingumas padidėtų 2-3 procentais. Veisiant želdinius būtina pasirinkti želdavietes su derlingais dirvožemiais, melioruoti teritoriją, kokybiškai įdirbti (tręšti) dirvą, naudoti geros kokybės, selekcinę miško dauginamąją medžiagą, optimaliai išdėstyti želdinius, svarbi efektyvi sanitarinė ir priešgaisrinė apsauga²³.

Miškas neatkuriamas ar atkuriamas nekokybiškai dėl atitinkamų priežasčių. Dažniausiai miškas neatželdomas dėl savininkų kaltės : aplaidumo, senatvės, ligos, lėšų trūkumo, mirties. Svarbia priežastimi tampa ir tai, jei kirtavietė priklauso keliems savininkams, išskirstyti sklypai neparduoti kitiems asmenims arba savininkai

---

²³ Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatai. // Žinios. 2004, Nr. 39-1280.

³⁷ www.am.lt

slapstosi nuo atsakomybės, išvykę į užsienį ar pan.

Taip pat reikšmės tam turi ir bloga miško želdinimo darbų kokybė, nekokybiški sodmenys, jei neatliekamas miško želdinių ir žėlinių papildymas, priežiūra ir apsauga. Siekiant atkurti mišką, būtina užtikrinti miško želdinių priežiūrą, jų apsaugą, papildymą, kol susiformuoja kokybės reikalavimus atitinkantis jaunuolynas. Regionų aplinkos apsaugos departamentų duomenimis vidutiniškai šalyje neatkuriamas apie 13 - 20 procentų privačių miškų kirtaviečių. Privačių miškų savininkai neskiria reikiamo dėmesio miško atkūrimui., aplaidžiai į tai žiūri³⁷.

Privatūs miškai šalyje užima 717,2 tūkstančius ha. Juose 1999m. prasidėjęs spartus kirtimo apimčių augimas tęsėsi iki 2003 m., kai buvo iškiršta apie 2,7 mln. m³ medienos, 2005m. – 2,6 mln. m³, iš šio kiekio 1,5 mln. m³ – plynais kirtimais 7500 ha plote. Privačiuose miškuose kasmet miško atkūrimo apimtys yra apie trečdaliu mažesnės nei valstybiniuose miškuose ir siekia apie 7 tūkstančius ha. Privačių miškų atkūrimo būdai ir metodai bei atkuriamos medžių rūšys nurodomos miškotvarkos projektuose. Čia turi būti suprojektuoti visi konkrečiose augavietėje galimi miško atkūrimo būdai. Tačiau iškyla problema – projektuojamos biržės plotis priklauso nuo numatomos kirtavietėje sodinti medžio rūšies³⁷.

Miškų savininkams visada bus palankiau pasirinkti didesnę biržės plotį, tačiau tuo atveju jie turėtų įsipareigoti miškų atkūrimui pasirinkti tik vieną medžių rūšį. Miškas atkuriamas nekokybiškai ir ribojamas valstybinių miškų kontrolės pareigūnų galimybės pareikalauti privačių miškų savininkų atsakomybės už nekokybiškai atkurtą mišką dėl tos priežasties, kad privačių miškų miškotvarkos projektuose miško atkūrimas projektuojamas nekokybiškai : nurodomas tik miško atkūrimo būdas ir dirbtiniu būdu sodinamų medžių rūšių pavadinimai, dažniausiai naudojant tik miškininkams suprantamą formulotę, pvz. 7B2E. Savaimė turinčių atželti medžių rūšių pavadinimai, savaiminukų kiekio, kokybės ir išsidėstymo kirtavietėje reikalavimai dažniausiai nenurodomi. Neprojektuojami miško želdinimo, želdinių priežiūros ir apsaugos darbai³⁷.

Privačiuose miškuose 2005 m. buvo patikrintas miškų atkūrimas 3081 metų senumo kirtavietėje, 3728 ha plote. Per nustatytą terminą neatkurta 481 kirtavietė 478 ha plote. Tai sudaro 13 procentų patikrintų kirtaviečių ploto. Taip pat patikrintas miškų atkūrimas 260 kirtaviečių 291 ha plote, kuriose kirtimai vykdyti anksčiau nei prieš 3 metus. Neatkurtos 63 kirtavietės 66 ha plote³⁷.

---

³⁷ www.am.lt

Tai sudaro 23 procentus viso patikrinto ploto. Problema ir tame, kad nenumatyta administracinė atsakomybė už blogą miško želdinimo darbų, želdinių ir žėlinių kokybę, neatliktą priežiūrą ir apsaugą, todėl dažnai toleruojama bloga sodmenų kokybė, sodinimas į neruoštą dirvą, neatlikta želdinių ir žėlinių priežiūra ir apsauga³⁷.

Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnyba siekia užtikrinti šalies miško genetinių išteklių kaupimą, išsaugojimą, tyrimą ir jų racionalų naudojimą bei šalies miškų atkūrimą bei įveisimą selekciškai vertinga ir kokybiška miško dauginamąja medžiaga, organizuoja ir vykdo miško dauginamosios medžiagos kilmės, gavybos ir apyvartos kontrolę²².

Miško apsaugos uždaviniai – saugoti mišką ir jo išteklius nuo neteisėtų veiksmų : savavališko kirtimo, miško naudojimo tvarkos pažeidimų, miško išteklių grobstymo, miško teršimo, šiukšlinimo, miško padegimo, naminių gyvulių, žvėrių daromos žalos, gaisrų, ligų, kenkėjų ir kitų stichinių nelaimių, miško dirvožemio ir medžių mechaninių pažeidimų².

Visų trijų Baltijos šalių miškų įstatymuose nustatyta, kad už miško apsaugą privačiuose miškuose atsako patys miško savininkai. Tik Lietuvos Respublikos miškų įstatyme nustatyta, kad ir privačiuose miškuose palaikoma bendra valstybinė priešgaisrinių miško apsaugos priemonių sistema, finansuojama miško urėdijų, savivaldybių lėšomis. Lietuvoje valstybė skiria lėšų ir dideliems kenkėjų ir ligų židiniams likviduoti. Pagal Latvijos miškų įstatymą miško savininkai privalo stebėti miško būklę ir pranešti valstybinei miškų tarnybai apie valdoje nustatytus pakenkimus. Esant ypatingai dideliems miško kenkėjų ar ligų išplitimams, Ministrų kabineto sprendimu gali būti uždraudžiami arba sustabdomi visi kirtimai, išskyrus sanitarinius, skirtus susidariusios situacijos likvidavimui. Pažymėtina, kad esant sanitarinei būtinybei greitai sutvarkyti vėjavartas, vėjalaužas, gaisrų pažeistus miško plotus, medžiai gali būti kertami gavus žodinį Valstybės miškų tarnybos specialisto leidimą. Tik po ploto sutvarkymo jis yra patikrinamas ir išduodamas rašytinis leidimas (teisėto kirtimo patvirtinimas). Estijos miškų įstatymas nustato, kad nuosavybės teise privatiems asmenims priklausančiuose miškuose miško apsaugą privalo organizuoti pats miško savininkas³⁸.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 17,18,19,20 straipsniai. // Valstybės žinios. 2001,Nr. 35-1161.

²² Miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnybos nuostatai. // Valstybės žinios. 2006, Nr. 5-162.

³⁷ www.am.lt

³⁸ www.forest.lt

Miškuose, nepaisant jų nuosavybės formos, privalo būti sukurta ir palaikoma bendra valstybinė priešgaisrinių priemonių sistema, apimanti stebėjimo, profilaktines ir priešgaisrines saugos priemones.

Šią bendrą valstybinę priešgaisrinių priemonių sistemą rengia ir jos įgyvendinimą organizuoja Generalinė miškų urėdija prie aplinkos ministerijos, miškų urėdijos bei valstybinių parkų direkcijos kartu su savivaldybėmis.

Miško valdytojai, savininkai, naudotojai, lankytojai privalo laikytis teisės aktais patvirtintų miškų priešgaisrinės apsaugos reikalavimų. Miškų valdytojai, savininkai savo lėšomis įgyvendina profilaktines priešgaisrines priemones (įrengia priešgaisrines juostas, laužavietes, valo užšlemštą mišką ir kita). Stichinių nelaimių miškuose atvejais aplinkos ministerija turi teisę nustatyti specialias apsaugos ir nelaimių padarinių šalinimo priemones, kurios yra privalomos visiems miško valdytojams, savininkams, naudotojams².

Privaloma laikytis sanitarinės apsaugos reikalavimų, per nustatytą laiką išvežti iš miško arba tinkamai apsaugoti nuo kenkėjų miške paliekamą spygliuočių medieną. Miško valdytojai, savininkai, naudotojai privalo pranešti miškų urėdijoms bei valstybinių parkų direkcijoms apie medžių ligų ir kenkėjų židinius. Naminių gyvulių ganiava privačiuose miškuose draudžiama kirtavietėse ir 20 metų neturinčiuose jaunuolynuose².

Medžiojamų žvėrių skaičius miško žemėje turi būti palaikomas toks, kad būtų garantuotas ekosistemos stabilumas. Mišką reikia saugoti nuo taršos. Žuvę ar pažeisti miškai turi būti atkuriami kaltininkų lėšomis, o jei kaltininkai nenustatyti – valstybės, miško valdytojų ir savininkų bei kitomis lėšomis².

Siekama mažinti miško gaisrų pavojų, gesinti gaisrus, didinti miškų atsparumą gaisrams, stebėti ir prognozuoti gaisrų plitimą. Miško gaisrų rūšys : žemutiniai – jų metu dega miško paklotė, puskrūmiai, krūmai, pomiškis; viršutiniai – dega medžių kamienai bei lajos; požeminiai – dega giluminiai (0,3 -1,5 m) durpių sluoksniai.

Atsižvelgiant į konkrečių medynų požymius bei galimą gaisro rūšį, visiems miškams miškotvarkos darbų metu nustatomos degumo klasės (žr. lentelėje).

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 20, 21 straipsniai. // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

Degumo klasė	Medynų charakteristika	Galimo gaisro rūšis
I (didelio gamtinio degumo miškai)	Spygliuočių jaunuolynai iki 40 metų, pušynai bei eglynai (Ša-b, Na-b, La-d augavietėse)	Galimi žemutiniai ir viršutiniai gaisrai visu jiems kilti palankiu laikotarpiu
II (vidutinio gamtinio degumo miškai)	Spygliuočių jaunuolynai iki 40 metų (U, P augavietėse), pušynai ir eglynai (Šc-d, Nc-d, Lc-d augavietėse), nusausintų augaviečių medynai	Galimi žemutiniai gaisrai spygliuočių medynuose ir viršutiniai gaisrai nusausintų augaviečių medynuose
III (mažo gamtinio degumo miškai)	Lapuočių medynai (Šc-d-f, Nc-d-f, La-d), visų rūšių medynai (U,P augavietėse)	Galimi žemutiniai ir durpiniai požeminiai gaisrai stichinės nelaimės ar užsitęsios sausros sąlygomis

Stengiantis išvengti miško gaisrų ar sumažinti jų daromą žalą, taikomos perspėjamosios, priešgaisrinės ir gaisrų gesinimo priemonės. Profilaktinės – perspėjamosios priemonės – tai priešgaisrinė propaganda, rekreacinis miškų sutvarkymas, gaisrų stebėjimo organizavimas. Siekiama greitai ir efektyviai sustabdyti atsirandančius gaisrų židinius.

Gaisrams kilti palankiu laikotarpiu draudžiama : kurti laužus, deginti šiukšles, numesti degančius daiktus miške ir arčiau kaip 50 m iki jo ribos; deginti žolę, šiaudus miško žemėje ir žemės ūkio plotuose; važinėti miško keliais transporto priemonėmis su vidaus degimo varikliais bei pilti degalus miške į mašinų batus; stovyklauti, rengti masinius renginius be miško naudotojų raštiško sutikimo. Miške privalu laikytis priešgaisrinės apsaugos taisyklių. Draudžiama miškuose palikti šiukšles, statybines atliekas, įrengti sąvartynus miške ar arčiau kaip 100 m nuo jo ribos¹⁹.

Taip pat privalu laikytis ir miško sanitarinės apsaugos reikalavimų. Yra nustatyti sanitariniai reikalavimai miško dauginamajai medžiagai, sanitarinė apsauga kirtavietėse, sanitarinės apsaugos reikalavimai atkuriant ir įveisiant mišką, medžių liemenų kenkėjų mažinimo priemonės ir sanitarinė apsauga laikant medieną.

¹⁹ Miškų priešgaisrinės apsaugos taisyklės. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 32-751.

Medžių sėklos turi būti renkamos tik nuo sveikų medžių. Dauginamoji medžiaga prieš sandėliuojant, sėjant, sodinant turi būti apsaugota nuo kenkėjų ir ligų sukėlėjų. Nuo medelyno, kuriame auginami pušies sodmenys, pakraščio 50 m atstumu turi būti sunaikintos drebulių atžalos²⁰.

Visose kirtavietėse kelmai turi būti ne aukštesni kaip 10 cm, jei skersmuo pjūvio vietoje yra iki 30 cm, storesnių medžių kelmo aukštis neturi viršyti 1/3 pjūvio skersmens. Visose kirtavietėse nuo balandžio 1d. iki rugsėjo 1d. negali būti palikta žalių spygliuočių kirtimo atliekų su žieve, kurių skersmuo storiausioje dalyje didesnis kaip 8 cm ir ne ilgesnių kaip 1 m, išskyrus panaudotas valksmams bei skirtas medienos kuro ruošai ar kitoms reikmėms, jei jos sukrautos į krūvas²⁰.

Įveisiant ar atkuriant mišką spygliuočių medžių rūšims, ne mažiau kaip 1 procentą želdaviečių ploto turi užimti nektaringų medžių ir krūmų rūšys. Išskirtus šakninės pinties pažeistus medžius pušynuose, mišką reikia atkurti lapuočių medžių rūšimis. Atkuriant eglynų kirtavietes, kur eglių kelmai su centriniu puviniu sudaro 30 procentų ir daugiau, tarp želdinių turi būti ne daugiau kaip 50 procentų spygliuočių medžių rūšių.

Miško želdiniai, žėliniai ir jaunuolynai saugomi nuo laukinių gyvūnų pažeidimų aptveriant tvoromis arba individualiai, naudojant repelentus ir kt.²⁰.

Siekiant sumažinti medžių liemenų pavojingų kenkėjų skaičių, iškabinamos feromoninės gaudyklės, išdėstomi vabzdžiagaudžiai medžiai ir vykdomi sanitariniai kirtimai²⁰.

Žalia spygliuočių mediena nuo balandžio 20 d. (pušies – nuo balandžio 1 d.) iki rugsėjo 1 d. per 10 dienų nuo iškirtimo privalo būti išvežta ne arčiau kaip 3 km nuo spygliuočių medyno, ji turi būti apdorota insekticidais ar nežievėta. Į medienos perdirbimo įmones bei sandėlius, esančius arčiau kaip 3 km nuo medynų, su 20 procentų spygliuočių rūšių nuo balandžio 1 d. iki spalio 1 d. draudžiama priimti ir laikyti medžių liemenų kenkėjų užpultą žievėtą medieną²⁰.

---

²⁰ Miško sanitarinės apsaugos taisyklės. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 55-1917.

IV ATSAKOMYBĖ UŽ PRIVAČIŲ MIŠKŲ TVARKYMO, NAUDOJIMO IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMĄ

Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę Miškų įstatymo reikalavimus, traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka. Fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalą miško valdytojui, savininkui, naudotojui miškui, kitam turtui ir teisėtiems interesams ar miškui, kaip aplinkos objektui, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę. Nuostolių apskaičiavimo tvarką nustato įstatymai ir kiti teisės aktai. Pareikšti ieškinius dėl neteisėta veikla padarytos žalos turi teisę: miško valdytojai, savininkai, naudotojai, kurių miškui, turtui ar teisėtiems interesams padaryta žala; valstybiniai miškų pareigūnai, kai žala yra padaroma miškui, kaip aplinkos objektui².

Gamtos išteklių naudotojai bei asmenys, vykdančys ūkinę veiklą, privalo imtis visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta žalos aplinkai, žmonių sveikatai ir gyvybei, kitų asmenų turtui bei interesams, o padariusieji žalą privalo atkurti aplinkos būklę, esant galimybei, iki pirminės būklės, buvusios iki žalos aplinkai atsiradimo, ir atlyginti visus nuostolius. Pirminė būklė nustatoma pagal turimą informaciją apie geriausią aplinkos būklę. Aplinkos būklė atkurama atgaivinant pažeistą aplinką ar jos elementus arba jų pažeistas funkcijas. Padarius žalą žemei (jos paviršiui ar gelmėms), kaip aplinkos elementams, būtina pašalinti bet kokį neigiamo poveikio žmonių sveikatai pavojų⁷.

Aplinka, jos objektai, tarp jų ir miškas, ekologiniai ryšiai nėra iš anksto įvertinti pinigais, todėl apskaičiuojant nuostolius, atlygintinus aplinkai ir miškui, būtina atsižvelgti į : negautos produkcijos, pajamų, gaunamų juos eksploatuojant kiekį; nepanaudotų materialinių vertybių ir darbo sąnaudų, anksčiau įdėtų į gamtos išteklius, kiekį; materialinių ir darbo sąnaudų, kurių prireiks atkuriant sunaikintus bei sužalotus miškus, atstatant aplinkos ir miškų būklę, kiekį²⁷.

Taikomas visiško žalos atlyginimo principas. Miškui bei aplinkai padarytos žalos visiškai atlyginti neįmanoma. Svarbu, kad bent ta žalos dalis, kuri padengiama išieškant nuostolius, nebūtų pagrįstai mažinama.

---

² Lietuvos Respublikos Miškų įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.

⁷ Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.

²⁷ Marcijonas A. Sudavičius B. Ekologinė teisė. // Vilnius : Eugrimas, 1996. P. 260.

1. Baudžiamoji atsakomybė

Gamtinės aplinkos apsauga – tai viena iš aktualiausių mūsų visuomenės problemų. Neišvengiamai juntamas ekologinės situacijos paaštrėjimas – mažėja gamtos išteklių, teršiama gamtinė aplinka, netenkama natūralių žmogaus ir gamtos ryšių. Ekologinis žmonių saugumas, racionalus gamtos išteklių naudojimas kartu su ekonominėmis, socialinėmis bei kitomis priemonėmis užtikrinamas ir teisinėmis atsakomybės priemonėmis, iš kurių baudžiamoji atsakomybė yra pati griežčiausia iš teisinės atsakomybės rūšių.

Juk baudžiamosios atsakomybės tikslas apsaugoti esmines socialines vertybes, taigi, aplinkos apsaugos, privačių miškų įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimai gali būti labai pavojingi gyvajai gamtai, padarydami didelę žalą aplinkai – sunaikinant ar neteisėtai įgyjant gamtos išteklius. Ekologinis nusikaltimas – baudžiamąjį įstatymą numatyta pavojinga visuomenei ir ekologiškai žalinga veika (veikimas ar neveikimas), kuria kėsiniama į ekologinius visuomenės gerovės pamatus, saugomus įstatymu ir kuri sukelia (gali sukelti) sunkius ekologinius padarinius²⁷.

Pagal baudžiamąjį įstatymą atsako kaltas asmuo, kuris padarė baudžiamąjį įstatymą uždraustą veiką. Aplinką reikia saugoti nuo fizinio, cheminio, biologinio bei kitokio neigiamo poveikio, atsirandančio naudojant gamtos išteklius. Bendriausia prasme ekologinių nusikaltimų dalykas yra gamtinė aplinka. Šiuo atveju – privatus miškas ir visa jį supanti bei su juo susijusi gyvoji ir negyvoji gamta. Objektas – aplinkos apsaugos ir ekologinio saugumo pagrindai, o konkrečiau šiuo atveju – privačių miškų savininkų, valdytojų, naudotojų materialiniai interesai, kur žala padaroma jų turtui ir turtiniams interesams. Subjektai yra pakaltinami 16 metų fiziniai asmenys bei juridiniai asmenys. Nusikalstamų veikų sudėtys yra materialios, nes atsakomybei atsirasti kaltais veiksmais turi būti padaryta atitinkama žala ar panašiai.

Naujasis Baudžiamasis kodeksas numato atsakomybę už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus aplinkai, už jos išteklių naudojimą. Veikos pripažystamos nusikalstamomis ir tais atvejais, kai jos padarytos dėl neatsargumo, taip pat numatyta ir juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė. Naujasis kodeksas įvedė „baudžiamąjį nusižengimą“ terminą, anksčiau buvo vartojamas tik „nusikaltimo“ terminas.

---

²⁷ Marcijonas A. Sudavičius B. Ekologinė teisė. // Vilnius : Eugrimas, 1996. P. 260.

Atkreiptinas dėmesys, kad naujajame minėtame kodekse atsisakyta administracinės prejudicijos, t.y. asmens baudžiamoji atsakomybė už kai kuriuos ekologinius nusikaltimus nebesiejama su ankstesniu administracinės atsakomybės taikymu teisės pažeidėjui. Naujajame kodekse įtvirtinta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo taisyklių pažeidimus, už saugomų teritorijų ar saugomų gamtos objektų sunaikinimą ar suniokojimą bei už neteisėtą miško kirtimą ar pelkių naikinimą.

Baudžiamosios atsakomybės taikymą pažeidus miškų įstatymus lemia tai, kad kai kurie iš šių pažeidimų yra labai pavojingi gyvajai gamtai, padaro didelę žalą aplinkai, dėl ko sunaikinami ar neteisėtai įgyjami gamtos ištekliai. Kai yra pažeidžiami aplinkos apsaugos įstatymai, tame tarpe ir miškų įstatymai, tam tikrais atvejais (kai tai numatyta baudžiamajame įstatyme) yra padaromas nusikaltimas.

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 270 straipsnyje reglamentuota atsakomybė už aplinkos apsaugos arba gamtos išteklių naudojimo taisyklių pažeidimą ir tuo padarė žalos gyvūnijai, augmenijai, kitų sunkių padarinių aplinkai. Atsakomybėn traukiami fiziniai ir juridiniai asmenys. Šiame straipsnyje numatytos veikos yra nusikalstamos ir tais atvejais, kai jos padarytos dėl neatsargumo¹⁰.

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 271 straipsnyje yra nustatyta atsakomybė už kraštovaizdžio, saugomų gamtos objektų sunaikinimą, suniokojimą, o 272 straipsnio 1 dalyje – už neteisėtą medžiojimą uždraustose vietose ir panašiai. Baudžiamojo kodekso 273 straipsnyje reglamentuota atsakomybė už neteisėtą miško kirtimą, jei tas, kas neturėdamas leidimo iškirto ar kitaip išnaikino didesnę negu 1 ha savo miško plotą. Jeigu mažesnis plotas, tai kils administracinė atsakomybė¹⁰.

Už minėtų straipsnių pažeidimus atitinkamai nustatytos baudmės : bauda, viešieji darbai, areštas, laisvės apribojimas arba laisvės atėmimas. Baudžiamoji atsakomybė šiuo atveju yra daugiau kaip prevencinė priemonė saugant privačius miškus nuo ypač didelės žalos padarymo.

---

¹⁰ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas: rinkinys – septynas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais

// Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2002.

2. Administracinė atsakomybė

Miškų savininkai, pažeidę Miškų įstatymą, Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatus ir kitus teisės aktus, baudžiami administracine tvarka, kurią numato atitinkami Administracinių teisės pažeidimų kodekso straipsniai.

Šiuo atveju tai dažniausiai praktikoje taikoma teisinės atsakomybės rūšis už privačių miškų įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų pažeidimus. Pagrindas šiai atsakomybei kilti yra administracinis teisės pažeidimas – priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsinsis į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurią įstatymai numato administracinę atsakomybę, jei savo pobūdžiu šie pažeidimai pagal galiojančius įstatymus neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Objektas – privataus miško išteklių nuosavybė, tų išteklių naudojimo tvarka, privataus miško apsauga. Subjektai yra asmenys, kuriems yra sukakę 16 metų, juridiniai asmenys, pareigūnai. Lietuvos Respublikoje esantys užsieniečiai, padarę administracinį teisės pažeidimą, atsako pagal Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksą, jeigu ko kita nenumato kiti įstatymai ir Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys. Pagal 1963 m. balandžio 24 d. Vienos konvencijos 43 straipsnį konsuliniam pareigūnams ir konsuliniam darbuotojams netaikoma priimančiosios valstybės teisminių ar administracinių institucijų jurisdikcija už veiksmus, padarytus atliekant konsulines funkcijas.

Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau ATPK) 51⁹ straipsnis nustato atsakomybę už valstybinę aplinkos apsaugos ir miškų kontrolę vykdančių pareigūnų teisėtų nurodymų pašalinti aplinkos apsaugos ir miškų naudojimo, atkūrimo ir apsaugos reikalavimų pažeidimus nevykdymą. ATPK 60 straipsnis nustato atsakomybę už neteisėtą miškų žemės naudojimą, t.y. pastatų, statinių statymas miškų žemės sklypuose, taip pat šių sklypų naudojimas kitiems tikslams be reikiamo leidimo⁸.

---

⁸ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.

Minėto kodekso 61 straipsnis nustato administracinę atsakomybę už miškotvarkos projektų sudarymo ir tvirtinimo, miško naudojimo, medienos gabenimo reikalavimų, apvaliosios medienos matavimo, apskaitos ir ženklinimo tvarkos pažeidimus. Už minėtus pažeidimus nustatytos atitinkamo dydžio piniginės baudos. ATPK 62¹ straipsnyje nustatyta atsakomybė už savavališką medžių, krūmų kirtimą, naikinimą arba žalojimą privačiuose miškuose priklausomai nuo iškirsto medžių ir krūmų kiekio. Šiuo atveju, kai šią pažaidą padaro asmuo, jau baustas už šiame straipsnyje numatytus pažeidimus, nuobauda dar griežtesnė. Visais atvejais su bauda taikomas ir pažeidimo padarymo įrankių, priemonių bei neteisėtai iškirstos medienos konfiskavimas. ATPK 62² straipsnyje nustatyta atsakomybė už atitinkamą kiekį savavališkai iškirstų medžių ir krūmų, augusių miško žemėje, ištraukimas arba išvežimas (be leidimo). Visais atvejais bauda skiriama su traukimo ar išvežimo priemonių konfiskavimu ar be jo konfiskavimo. Nuobaudos griežtesnės, jei asmuo jau ne pirmą kartą baudžiamas už tokį nusižengimą. 63 straipsnis nustato administracinę atsakomybę už savavališką pomiškio, miško želdinių, sėjinukų arba sodinukų miško daigynuose arba plantacijose, taip pat savaiminės kilmės jaunuolynuose, skirtuose miškui atkurti, naikinimą arba žalojimą. ATPK 64 straipsnyje reglamentuotas miško išteklių naudojimo ir jų atkūrimo pažeidimas ir atsakomybė už tokį pažeidimą. Pagrindinių kirtimų patvirtintose metinės biržės neteisėtas viršijimas užtraukia piliečiams atitinkamo dydžio baudą. Miškų neatkūrimas per nustatytus terminus užtraukia baudą proporcingai už kiekvieną neatkurtą miško hektarą. Bauda didėja, jei toks pažeidimas padaromas nebe pirmą kartą. Bauda skirtina ir už neatkūrimą atitinkamų medžių rūšių. ATPK 65 straipsnyje reglamentuota atsakomybė už šienaujimų pievų ir ganyklų gadinimą miškuose bei miškų neapaugusioje miškų žemėje, ir savavališką šienavimą bei gyvulių ganyimą. ATPK 68 straipsnis nustato atsakomybę už savavališką miško paklotės naikinimą, žalojimą ar rinkimą. ATPK 69 straipsnis nustato atsakomybę už išlaužų, išvartų ir nukirstų medžių pasisavinimą. Lankymosi miške taisyklių pažeidimus reglamentuoja ATPK 70 straipsnis. Toks pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą. Transporto priemonių, palapinių, laikinųjų statinių statymas miške arba važiavimas transporto priemonėmis miškais ten, kur tai daryti draudžiama, užtraukia atitinkamo dydžio baudą⁸.

---

⁸ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.

Minėto kodekso 71 straipsnyje nustatyta atsakomybė už sausinimo griovių, drenažo sistemų ir kitokių miško įrenginių naikinimą arba gadinimą miško žemėje. ATPK 72 straipsnis nustato atsakomybę už miškų, žemės ir saugomų teritorijų riboženklių, kvartalinių stulpų ir ženklų, informacinių stendų, priešgaisrinių ir rekreacinių įrenginių gadinimą, naikinimą ar savavališką perkėlimą. Skruzdėlynų naikinimas arba žalojimas taip pat užtraukia baudą pagal minėto kodekso 74 straipsnį. Pagal ATPK 77 straipsnį yra reglamentuota atsakomybė už priešgaisrinės miškų apsaugos reikalavimų pažeidimus. Miško naikinimas arba žalojimas jį padegant arba nerūpestingai elgiantis su ugnimi, taip pat kitoks priešgaisrinės miškų apsaugos reikalavimų pažeidimas, sukėlęs miško gaisrą arba jo išplitimą užtraukia pažeidėjui atitinkamo dydžio baudą. ATPK 77¹ straipsnyje nustatyta administracinė atsakomybė už miško sanitarinės apsaugos reikalavimų pažeidimus taip pat užtraukia atitinkamo dydžio baudą, kuri didėja, jei asmuo padaro šį pažeidimą nebe pirmą kartą⁸.

Administracinių teisės pažeidimų protokolus turi teisę surašyti atitinkamai kompetetingi valstybės organai (pareigūnai). Protokolą surašo tam įgalioti pareigūnai ir visuomenines organizacijos atstovai, įvardinti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 259' straipsnyje (vidaus reikalų ir policijos pareigūnai, valstybinių miškų pareigūnai ir valstybinių saugomų teritorijų pareigūnai, aplinkos apsaugos inspektoriai, savivaldybių vykdomųjų institucijų ir jų tam įgalioti pareigūnai, priešgaisrinės apsaugos įgalioti asmenys, kiti valstybinių organų pareigūnai, visuomeninių organizacijų ir visuomeninių savaveiksnių organų atstovai). Organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, gali skirti tik tą administracinę nuobaudą, kuri numatyta už konkretų teisės pažeidimą.

2004 m. lapkričio 03 d. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija parengė Administracinių teisės pažeidimų kodekso projektą, pagal kurį numatyta ir juridinių asmenų administracinė atsakomybė. Skirtingai nuo galiojančio kodekso, kaip ir Baudžiamajame kodekse, minėtame projekte iš esmės atsisakyta administracinės atsakomybės kvalifikuojančiojo požymio – administracinio teisės pažeidimo pakartotinum.

---

⁸ Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.

Administracinių bylų teiseną ir institucijas (pareigūnai), įgalioti nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, bus reglamentuoti atskirai Lietuvos Respublikos Administracinio proceso kodekse.

Minėtame projekte IVIII skyriuje 229 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė už privalomojo nurodymo neįvykdymą – tai užtrauktą baudą fiziniam asmeniui nuo penkiasdešimties iki vieno šimto litų, juridiniam asmeniui – nuo dviejų šimtų iki vieno tūkstančio litų. Jei pakartotinai nevykdomi duoti reikalavimai - baudą fiziniam asmeniui nuo vieno šimto iki vieno tūkstančio litų, juridiniam asmeniui – nuo dviejų tūkstančių iki septynių tūkstančių litų.

Pagal minėto projekto 231 straipsnį numatyta pareiga saugoti aplinką ir atsakomybė už jos nevykdymą užtraukia baudą fiziniam asmeniui nuo vieno šimto iki trijų šimtų litų, juridiniam asmeniui – nuo dviejų šimtų iki keturių šimtų litų. Projekto 236 straipsnis nustato valstybės gamtos išteklių registrų ir kadastrų nuostatų pažeidimus bei atsakomybę už juos, kuri užtraukia baudą fiziniam asmeniui nuo penkiasdešimties iki vieno šimto litų. Minėto projekto 241 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė už specialiųjų žemės, miško, vandens telkinio naudojimo sąlygų pažeidimą arba šių sąlygų neįrašymą arba neteisingą įrašymą į žemės, miško, vandens telkinio nuosavybę patvirtinančius dokumentus – už tokius pažeidimus nustatyta bauda fiziniams ir juridiniams asmenims. Šio projekto 259 straipsnis nustato atsakomybę už miškotvarkos projektų sudarymo ir tvirtinimo, miško naudojimo, medienos išvežimo, gabenimo reikalavimų, apvaliosios medienos matavimo, apskaitos ir ženklinimo tvarkos pažeidimus. Čia nustatyta atitinkama bauda fiziniam asmeniui. Pagal projekto 260 straipsnį neteisėtas medžių ar krūmų kirtimas, naikinimas arba žalojimas miško žemėje užtraukia baudą atitinkamai fiziniams ir juridiniams asmenims. Numatyta atsakomybė ir už neteisėtai iškirštų medžių ar krūmų, augusių miško žemėje, ištraukimą ar išvežimą be leidimo. Taip pat numatoma bauda fiziniams ir juridiniams asmenims. Projekto 262 straipsnis - neteisėtas miško želdinių ir jaunuolyno naikinimas arba žalojimas užtraukia baudą fiziniam ar juridiniam asmeniui. Numatytas ir miško išteklių naudojimo ir jų atkūrimo pažeidimas, laukinės augalijos išteklių naudojimas pažeidžiant nustatytą tvarką, užtraukia baudą fiziniams ir juridiniams asmenims. Neteisėtas miško paklotės naikinimas, žalojimas ar rinkimas, išlaužų, išvartų ar nukirstų medžių pasisavinimas užtraukia baudą fiziniams asmenims²⁵.

---

²⁵ 2004 m. lapkričio 3 d. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto IVIII skyrius // LR Teisingumo ministerija, Nr. IXP – 3939.

Lankymosi miške reikalavimų pažeidimas užtraukia baudą fiziniams asmenims, o neteisėtas miško plotų aptvėrimas taip pat ir juridiniams asmenims. Minėtame projekte numatytas ir priešgaisrinės, sanitarinės miškų apsaugos reikalavimų pažeidimas, kuris užtraukia administracinę atsakomybės rūšį – baudą fiziniams ir juridiniams asmenims. Projekto 290 straipsnis pažymi medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių pažeidimus, kurie užtraukia įspėjimą arba baudą fiziniam asmeniui ir baudą juridiniam asmeniui. Čia taip pat numatytas medžioti teisės atėmimas atitinkamam laikotarpiui fiziniam asmeniui. Pagal minėtą projektą, administracinį teisės pažeidimą padariusiam fiziniam asmeniui gali būti skiriamos šios administracinės nuobaudos: įspėjimas, bauda, asmeniui suteiktos specialiosios teisės atėmimas, viešieji darbai, administracinis areštas. Kartu su nuobauda gali būti skiriama administracinio poveikio priemonė – turto konfiskavimas. Juridiniam asmeniui gali būti skiriama bauda ir juridinio asmens veiklos apribojimas. Fiziniam asmeniui nustatoma bauda nuo 10 – 5000 Lt, o juridiniam asmeniui – nuo 100 - 50.000 Lt²⁵.

---

²⁵ 2004 m. lapkričio 3 d. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso projekto IVIII skyrius // LR Teisingumo ministerija, Nr. IXP – 3939.

3. Materialinė (civilinė) atsakomybė

Materialinė atsakomybė už žalą aplinkai – fizinių ir juridinių asmenų pareiga, laikantis teisės aktų nustatytų reikalavimų, atlyginti dėl jų veikos atsiradusią žalą aplinkai ar atsikiriems jos komponentams. Tai sistema teisinių priemonių, skirtų aplinkos apsaugai bei taikomų asmenims, kurių veika sukėlė žalą aplinkai, atsižvelgiant į padarytos (ar grėsiančios) žalos aplinkai pobūdį, mastą, pavojingumą³¹.

Materialinės atsakomybės už žalą aplinkai yra įtvirtinti Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos įstatyme⁷. Minėto įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta gamtos išteklių naudotojų bei asmenų, vykdančių ūkinę veiklą, pareiga imtis visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta žalos aplinkai, žmonių sveikatai, gyvybei, kitų asmenų turtui ir interesams, o, padarius žalos, pareiga atkurti aplinkos būklę, esant galimybei, iki pirminės būklės, buvusios iki žalos atsiradimo, ir atlyginti visus nuostolius. Šio įstatymo 32⁽²⁾ straipsnio pirmoje dalyje yra įtvirtinta ūkio subjektų, padariusių žalą aplinkai arba sukėlusių realią jos grėsmę, pareiga atlyginti visas prevencinių ir (arba) aplinkos atkūrimo priemonių išlaidas. Paminėtina ir šio įstatymo 34 straipsnio 1 dalis, kad asmenys, pažeidę aplinkos apsaugos reikalavimus, atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Taigi, atlyginimo tvarkai taikomos ir Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso normos. Todėl civilinė atsakomybė dažnai tapatinama su materialine atsakomybe už žalą aplinkai, nors jos ir nėra tapačios, o tiesiog glaudžiai susijusios. Civilinė atsakomybė taikoma tais atvejais, kai dėl padaryto ekologinio teisės pažeidimo teritorijos savininkas ar gamtos išteklių naudotojas patiria tam tikrų nuostolių, taip pat tais atvejais, kai dėl padarytos ekologinės žalos atsiranda nuostolių juridiniams ir fiziniams asmenims, jų turtui arba interesams. Tokiais atvejais asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams buvo padaryta žalos, turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso nustatyta tvarka. Kai žala padaroma aplinkai, kaip visuomeninės reikšmės turtui, visuotinai saugomai vertybei, kai žala padaroma valstybės interesams, bus taikoma materialinė atsakomybė už žalą aplinkai. Tokiu atveju Aplinkos ministerijos ir kiti įstatymų įgalioti pareigūnai turės teisę pareikšti ieškinį dėl padarytos žalos aplinkai atlyginimo³¹.

---

⁷ Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.

³¹ Indrė Žvaigždienė. Materialinės atsakomybės už žalą aplinkai samprata // Teisė. 2006, Nr. 59.

Galimi atvejai, kai pati veika lems tiek civilinės, tiek materialinės atsakomybės atsiradimą, todėl turi būti kuriamas bendras teisinis reguliavimas, užtikrinantis, kad atsakingas asmuo visiškai atlygins žalą aplinkai, privatiems asmenims, jų turtui ar interesams. Būtinai materialinės atsakomybės už žalą aplinkai atsiradimo pagrindas – žala aplinkai ar atskiriems jos komponentams. Turi atsirasti neigiamų ekologinių padarinių. Žala skirstoma į : nuostolius, nematerialinę žalą, ekonominę žalą, ekologinę žalą. Žala gali būti padaryta miškams, augalijai, gyvūnijai, kraštovaizdžiui ir kita. Žala gali būti leistinai daroma ir neteisėtai daroma, t.y. leistinai – veikiant pagal įstatymų, taisyklių reikalavimus, o neteisėtai – pažeidžiant įstatymus. Atsakomybė turi būti taikoma už kaltą asmens veiką³¹.

2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“, Nr. 521, nustatyta, kad žala, fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padaryta aplinkai, atlyginama pagal Vyriausybės nutarimu patvirtintą tvarką; žala, fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padaryta miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams, atlyginama pagal šiuo nutarimu patvirtintus dydžius.

Fiziniai ir juridiniai asmenys, neteisėta veika miškuose padarę žalą aplinkai, privalo ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti aplinkos objekto būklę. Padarytos aplinkai žalos dydis skaičiuojamas pagal šios tvarkos priede nustatytus fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos aplinkai žalos dydžio skaičiavimo įkainius. Jeigu neteisėtai nukertami ar kitaip sunaikinami arba sužalojami medžiai, šios tvarkos priede nurodytas padarytos žalos dydis skaičiuojamas taikant koeficientą: II brandumo grupės (pusamžiuose) medynuose - 1,1; III brandumo grupės (priebrešančiuose) medynuose - 1,2; IV brandumo grupės (brandžiuose) medynuose - 1,3. Jeigu neteisėta veika miškuose padaroma žala aplinkai, šios tvarkos priede nurodytas padarytos žalos dydis skaičiuojamas taikant koeficientą: paviršinio vandens telkinių apsaugos zonose - 1,1¹⁷;

---

¹⁷ 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1501.

³¹ Indrė Žvaigždinienė. Materialinės atsakomybės už žalą aplinkai samprata // Teisė. 2006, Nr. 59.

paviršinio vandens telkinių pakrančių apsaugos juostose ar šlaituose, kurių polinkio kampas didesnis nei 10-0, - 1,2 (jeigu šlaitas, kurio polinkio kampas didesnis nei 10-0, sutampa su vandens telkinio apsaugos zona, padarytos žalos dydis skaičiuojamas taikant koeficientą 1,2); retųjų paukščių lizdaviečių apsaugos zonose ir kurtinių tuokvietėse - 1,2¹⁷.

Jeigu miškas sunaikinamas ar sužalojamas jį padegus, patvenkus ar neatsargiai elgiantis su ugnimi, nutekamuoju vandeniu, cheminėmis medžiagomis, naftos produktais, pramoniniais ir komunaliniais buitinais teršalais bei atliekomis, šios tvarkos priede nurodytas padarytos žalos dydis skaičiuojamas taikant koeficientą 1,3. Ieškinius dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos aplinkai žalos atlyginimo įstatymų nustatyta tvarka pateikia valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai ir valstybiniai miškų pareigūnai. Lėšos, įstatymų nustatyta tvarka išieškotos iš fizinių ir juridinių asmenų už neteisėta veika miškuose padarytą aplinkai žalą, pervedamos į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą¹⁷.

Norint tiksliai nustatyti atlygintinos žalos aplinkai dydį, būtina įvertinti ne tik realiai padarytą žalą pačiai aplinkai ar jos komponentams, bet ir negautos produkcijos, gaunamos juos eksploatuojant, kiekį; panaudotų materialinių vertybių ir darbo sąnaudų, anksčiau įdėtų į gamtos išteklius, kiekį; materialinių ir darbo sąlygų, kurių prireiks atkuriant sunaikintus ir sužalotus aplinkos objektus, atkuriant aplinkos būklę, kiekį. Būtina įvertinti ir žalą, padarytą visuomenės moraliniams, estetiniams bei mokslo interesams, taip pat tokius ekologinės žalos aspektus – žalos lygis, betarpiškumas, žalos neatitaisomumas ar negrįžtamumas³¹.

Padarytos žalos aplinkai dydis skaičiuojamas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu, Nr. 521 patvirtintus tvarkos priede nustatytus fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos aplinkai žalos dydžio skaičiavimo įkainius (priedas Nr.1, P.69-70).

Materialinė atsakomybė- fizinių ir juridinių asmenų pareiga įstatymų nustatyta tvarka ir ribose atlyginti dėl jų neteisėtos veiklos, pažeidžiant privačių miškų įstatymuose nustatytus reikalavimus, padarytą žalą privatiems miškams.

---

¹⁷ 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1501.

³¹ Indrė Žvaigždinienė. Materialinės atsakomybės už žalą aplinkai samprata // Teisė. 2006, Nr. 59.

Šios atsakomybės rūšies atsiradimo ir taikymo pagrindas yra 1998 m. birželio 1d. Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 „Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo“ 3.4 punkto 3 pastraipos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

Iki šio nutarimo priėmimo asmenys buvo traukiami atsakomybėn ir baudžiami tik už miškui padarytą žalą, tuo tarpu šiame nutarime konstatuota, kad asmuo (LR pilietis, asmuo be pilietybės, užsienietis ar juridinis asmuo) savavališkai kirsdamas mišką gali sukelti dvejopus teisinius padarinius : jis pažeidžia įstatymo ar poįstatyminio teisės akto nustatytą miškų tvarkymo ir naudojimo tvarką, t.y. padaro teisės pažeidimą, už kurį gali būti traukiamas teisinėn atsakomybėn; savavališkai kirsdamas mišką gali padaryti žalą miško valdytojū, savininkū ir naudotojų miškui ar žalą aplinkai. Tokiu atveju, neatsižvelgiant į tai, kad taikoma atitinkamai administracinė ar baudžiamoji atsakomybė, gali atsirasti prievolė atlyginti padarytą miškui ir/ar aplinkai žalą.

Šiame nutarime sakoma, kad „miško savininkas savavališkai kirsdamas mišką padaro žalos aplinkai, todėl atsiranda prievoliniai santykiai dėl žalos atlyginimo. Tokiu atveju atitinkama aplinkos apsaugos institucija turi teisę reikalauti atlyginti aplinkai padarytą žalą“. Galima teigti, kad tai yra vienas iš teisiniū pagrindū nulėmusiū atsakomybės už miškū įstatymū pažeidimus taikymą³⁵.

Konstitucijos 23 straipsnyje skelbiama, jog nuosavybė neliečiama, nuosavybės teisės saugo įstatymai. Buvo manoma, kad miško savininkas savavališkai, t. y. neteisėtai, kirsdamas nuosavą mišką padaryti žalą gali tik sau. Atsakomybė už tokią pažeidimą numatyta Administracinių teisės pažeidimų kodekso 62 straipsnyje, tačiau joks kitas įstatymas - Civilinis kodeksas, Miškų įstatymas ir pan. - nenustato savininko atsakomybės už nuosavybės teise priklausančio miško išskirtimą ir žalos atlyginimą. Taigi, ginčijama Vyriausybės nutarimo "Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo" 3.4 punkto 3 pastraipos nuostata apriboja savininko teisės valdyti savo turtą, naudotis, disponuoti juo ir pažeidžia jo interesus. Pagal Konstitucijos 23 straipsnio prasmę tokie apribojimai gali būti numatyti tik įstatymo. Įstatymuose buvo suformuluotos miško apsaugos nuo neteisėtų veiksmū teisinės prielaidos - teisinė atsakomybė už savavališką miško kirtimą, taip pat fizinių ir juridinių asmenū, padariusiū žalą miškui, pareiga ją atlyginti³⁵.

---

³⁵ 1998 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 „Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo“ 3.4 punkto 3 pastraipos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. // Valstybės žinios. 1998, Nr. 52-1435.

Sprendžiant Vyriausybės nutarimo 3.4 punkto 3 pastraipos ginčijamos nuostatos konstitucingumo klausimą būtina remtis ir Konstitucijos 54 straipsnio antrąja dalimi, kurioje nustatyta: "Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją." Konstitucinis Teismas pažymi, kad šios normos turinyje išskirtini keli aspektai. Visų pirma joje įtvirtintas aplinkos apsaugos principas: visi juridiniai ir fiziniai asmenys turi susilaikyti nuo tokių veiksmų, kuriais būtų daroma žala gamtinei aplinkai ir, suprantama, miškams. Antra, šioje normoje suponuojamos atitinkamos atsakomybės už neteisėtus veiksmus, taip pat padarytos miškui žalos atlyginimo teisinės prielaidos. Konstitucijos 54 straipsnio antrosios dalies norma yra teisės normų dėl aplinkai ir miškams padarytos žalos atlyginimo konstitucinis pagrindas³⁵.

Aplinkos apsaugos įstatymo 32 straipsnyje yra nustatyta: "Juridiniai ir fiziniai asmenys, neteisėta veika padarę žalą aplinkai, žmonių sveikatai ir gyvybei, kitų juridinių ir fizinių asmenų turtui bei interesams, privalo atlyginti visus nuostolius ir, esant galimybei, atstatyti aplinkos objekto būklę." Tačiau su minėtomis normomis dar nesuderintos atitinkamos Miškų įstatymo normos. Antai Miškų įstatymo 26 straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalą miško valdytojui, savininkui ir naudotojui miškui, turtui ir interesams, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atstatyti iki pažeidimo buvusią būklę. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad joje kalbama tik apie trečiųjų asmenų padarytą žalą, tuo tarpu apie miškų savininkų padarytą žalą aplinkai, kai jie savavališkai kerta jiems nuosavybės teise priklausantį mišką, nieko nekalbama³⁵.

Privataus miško savininkas, įgyvendindamas subjektines nuosavybės teises, turi atsižvelgti į viešuosius interesus. Pažymėtina, kad dėl miško savininko savavališku miško kirtimu nuosavam miškui padarytos žalos atlyginimas sietinas su bendraisiais prievolinės teisės principais. Civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius, o kita šalis privalo juos atlyginti³⁵.

---

³⁵ 1998 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 „Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo“ 3.4 punkto 3 pastraipos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. // Valstybės žinios. 1998, Nr. 52-1435.

Prievoliniame santykiyje būtinos dvi šalys : nukentėjusysis, kuriam padaryta žala, ir žalą padaręs asmuo. Miško savininkas, savavališkai, t.y. neteisėtai kirsdamas jam priklausantį mišką, gali padaryti turtinę žalą ir sau. Tačiau šiuo atveju nėra turtinės prievolės, nes nukentėjusysis ir žalą padaręs asmuo sutampa viename asmenyje³⁵.

Tokiu atveju miško savininkas padaro žalos aplinkai, todėl atsiranda prievoliniai santykiai dėl žalos atlyginimo. Tokiu atveju atitinkama aplinkos apsaugos institucija turi teisę reikalauti atlyginti aplinkai padarytą žalą.

Konstitucinis teismas padarė išvadą, kad Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 „Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo“ 3.4 punkto 3 pastraipos ginčijama nuostata neatitinka konstitucijos 23 straipsnio 1 ir 2 dalių³⁵.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarė: pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 "Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo" 3.4. punkto 3 pastraipos nuostata, kad už padarytą miškams žalą išieškotos lėšos sumokamos į miškų urėdijų ir nacionalinių parkų miško auginimo fondą, "[...] kai žala padaryta kitų juridinių ar fizinių asmenų miškams šių asmenų neteisėtais veiksmais [...]", prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio pirmajai ir antrajai dalims³⁵.

Minėto nutarimo išdavoje atsirado žalos aplinkai atlyginimas, kurį numatė 1999 m. balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 439 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veikla miškuose padarytos aplinkai žalos atlyginimo tvarkos“, kurio teisinį reguliavimą atitinkamai pakeitė 2002 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos bei fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškams padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ar naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“¹⁷, kas siejama su civiline atsakomybe – žala šiuo atveju miškui ar turtui atlyginama pagal atitinkamai Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus dydžius (priedas Nr.2, P.71-73).

---

¹⁷ Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1501.

³⁵ 1998 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 „Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo“ 3.4 punkto 3 pastraipos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. // Valstybės žinios. 1998, Nr. 52-1435.

Civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). Civilinė atsakomybė yra sutartinė ir deliktinė. Sutartinė atsiranda jei neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų, o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas. Deliktinė civilinė atsakomybė atsiranda dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais. Įstatymai gali nustatyti, kad žalą privalo atlyginti asmuo, kuris tos žalos nepadarė, bet yra atsakingas už žalą padariusio asmens veiksmus (netiesioginė civilinė atsakomybė). Teisėtais veiksmais padaryta žala turi būti atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais. Civilinė atsakomybė atsiranda jeigu įpareigotas asmuo kaltas. Skolininko kaltė preziumuojama, išskyrus įstatymų numatytus atvejus. Kaltė gali pasireikšti tyčia arba neatsargumu. Atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu⁹.

Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas. Jeigu atsakingas asmuo savo neteisėtais veiksmais gavo naudos, tai gauta nauda kreditoriaus reikalavimu gali būti pripažinta nuostoliais. Teismas gali atidėti būsimos žalos įvertinimą arba įvertinti būsimą žalą remdamasis realia jos atsiradimo tikimybe. Šiais atvejais kaip žalos atlyginimą teismas gali priteisti konkrečią pinigų sumą, periodines išmokas arba įpareigoti skolininką užtikrinti žalos atlyginimą. Be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius įskaičiuojamos: protingos išlaidos, skirtos žalos prevencijai ar jai sumažinti; susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu; susijusios su

---

9 Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.

nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka. Žala apskaičiuojama pagal kainas, galiojančias teismo sprendimo priėmimo dieną, jeigu įstatymai ar prievolės esmė nereikalauja taikyti kainų, buvusių žalos padarymo ar ieškinio pareiškimo dieną⁹.

Kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos. Žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų nustatytais atvejais - ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas asmuo. Samdantis darbuotojus asmuo privalo atlyginti žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų, einančių savo darbinės pareigas, kaltės. Jei atsakomybė kyla abiemis, tai darbuotojas atsako tik tuo atveju jį nusamdžiusiam asmeniui, jei yra darbuotojo tyčia ar didelis neatsargumas. Įstatymas numato ir solidarią atsakomybę. Naminių gyvūnų arba asmens žinioje esančių laukinių gyvūnų padarytą žalą privalo atlyginti jų savininkas (valdytojas). Asmuo atsako ir už iš jo pabėgusių gyvūnų padarytą žalą⁹.

Klasikinė civilinė atsakomybė yra grindžiama principu, kai dėl vieno asmens kaltės yra padaroma žala kito asmens gyvybei, sveikatai, turtui ar interesams, tokia žala privalo būti atlyginta. Tiesiogiai čia nekalbama apie žalą aplinkai ir jos atlyginimą, tačiau žalą, padarytą asmeniui, jo turtui įstatymų numatytais atvejais privalo visiškai atlyginti atsakingas asmuo,- šiuo atveju ir žalą aplinkai³¹.

---

⁹ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas: rinkinys – septynis – oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.

³¹ Indrė Žvaigždinienė. Materialinės atsakomybės už žalą aplinkai samprata // Teisė. 2006, Nr. 59.

IŠVADOS

Miškas yra ypatingas nuosavybės teisės objektas, turintis svarbią reikšmę visai visuomenei, atmosferai ir kitiems gyvybiniams planetos egzistavimo veiksniams. Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Čia yra suformuluotas vienas iš valstybės veiklos tikslų – užtikrinti žmonių teises į sveiką ir švarią aplinką.

Svarbus Europos miškų strategijos aštuntasis elementas privačių miškų savininkams, t.y. miškų sektoriaus konkurencingumo, užimtumo ir pelningumo skatinimas. Išreiškiama parama smulkių miško ūkių jungimuisi, skatinant privačių miškų ūkio organizacijų stiprinimą. Pažymima, kad medžioklė turi pasitarnauti, kaip papildomas privačių miškų savininkų pajamų šaltinis ir neturėtų būti ignoruotinas šalyse narėse. Šeštajame strategijos elemente įvardintas netikrumas dėl privačios nuosavybės, kaip vienas esminių grėsmių kuriais būtina pašalinti kovojant su neteisėtais kirtimais. Ūkio gerovė grindžiama privačios iniciatyvos ir teisėtai įgytos nuosavybės neliečiamumo principais.

Svarbiausi šiandieninio miškų ūkio uždaviniai yra išlaikyti miškų bioįvairovę, jų produktyvumą ir atsikūrimo galimybę bei gyvybingumą. Miškai turi būti tvarkomi pagal nepertraukiamo naudojimo principą, kad mediena bei kiti miško ištekliai būtų nuolat tiekiami ir būtų išlaikyta metinė ar periodinė pusiausvyra tarp medienos prieaugio ir jos naudojimo masto. Miškus ir jo išteklius reikia saugoti nuo neteisėtų veiksmų : savavališko kirtimo, naudojimo tvarkos pažeidimų, teršimo, išteklių grobstymo, šiukšlinimo, padegimo, gaisrų, ligų, kenkėjų, kitų stichinių nelaimių. Miško ūkis turi siekti ekonominio gyvybingumo, visiškai apimdamas aplinkosaugines, socialines ir gamybinės produkcijos sąnaudas bei užtikrindamas reikalingas investicijas ekologiniam miško produktyvumui palaikyti. Miško ūkis turi iki minimumo sumažinti su miško kirtimu ir vietiniu medienos perdirbimu susijusią taršą bei išvengti neigiamo poveikio kitiems miško ištekliams.

Pagal 2003 m. kovo 20 d. Konstitucijos 47 straipsnio 3 d. įgyvendinimo Konstitucinio įstatymo 6 straipsnio 1 dalį yra nustatyta, kad įstatymo 4 straipsnyje nustatytus kriterijus atitinkantys užsienio subjektai Lietuvos Respublikoje turi teisę įsigyti nuosavybės teisę žemei, vidaus vandeniui, miškus ta pačia tvarka ir tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai bei juridiniai asmenys. Pažymėtina, kad užsienio subjektams įsigyti žemės ūkio ir miškų ūkio paskirties žemę yra nustatytas

pereinamasis laikotarpis. Konstitucinio įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad minėtame įstatyme nustatytus kriterijus atitinkantys užsienio subjektai, išskyrus tuos užsieniečius, kurie ne mažiau kaip 3 metus Lietuvoje nuolat gyveno ir vertėsi žemės ūkio veikla, ir užsienio juridinius asmenis bei kitas organizacijas, įsteigusius Lietuvoje atstovybes at filialus, negali įsigyti miškų ūkio paskirties žemės iki Lietuvos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutartyje apibrėžto 7 metų pereinamojo laikotarpio pabaigos. Taip pat galimi miškų įsigijimo nuosavybės būdai : turto (miško žemės) perleidimo sutartys (pirkimo-pardavimo , dovanojimo), paveldėjimas. Nuomos sutarčių pagrindu taip pat sudaroma galimybė naudotis mišku terminuotą laiką. Asmuo įgyja nuosavybės teisę į miško žemę, kai teisiškai įregistruoja savo vardu įgytą miško žemę ir jam yra kaip to įrodymas išduodamas nuosavybės teises patvirtinantis dokumentas. Pagrindinis nuosavybės teisės į miškus įsigijimo būdas žemės reformos metu yra nuosavybės teisės į miškus atkūrimas pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą.

Miškai turi būti tvarkomi, naudojami ir atkuriami pagal miškotvarkos projektą. Miškai naudojami: medienos ruošai, kuri vykdoma pagrindiniais, tarpiniais ir kitais kirtimais; sākų ruošai; antrinių miško medžiagų (kelmų, karnų, žievės ir pan.) ruošai; šalutiniam miško naudojimui (šienavimas, gyvulių ganymas, sūlos ruoša, laukinių vaisių, riešutų, grybų, uogų, vaistažolių ir techninės žaliavos ruoša ir rinkimas). Taip pat miškas naudojamas moksliniams tyrimams, mokymui; poilsiui, medžioklės ūkio reikmėms ir bitininkystei. Miško valdytojai, savininkai ir naudotojai privalo saugoti miškus nuo gaisrų, kenkėjų, ligų ir kitų neigiamų veiksnių, laiku ir tinkamai atkurti iškirstą mišką, mišką naudoti tokiais būdais, kurie padėtų mažinti neigiamą poveikį aplinkai, racionaliai ūkininkauti miško žemėje (miške), palaikyti dirvožemio našumą, saugoti biologinę įvairovę, laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų. Miško naudotojai privalo sutvarkyti naudojant mišką sudarkytus miško plotus taip, kad jie tikėtų naudoti pagal paskirtį, tausoti miško kelius, sausinimo sistemas ir kitus technologinius įrenginius, nepažeisti miško valdytojų, savininkų ir kitų naudotojų teisių bei teisėtų interesų.

Privačių miškų savininkai turi teisę naudoti mišką bei jo išteklius (medienos ir kitų miško išteklių ruošai, moksliniams tyrimams, mokymui, bitininkystei, naminių gyvulių ganymui, gamtinių kompleksų apsaugai ir kitiems įstatymams neprieštaraujantiems tikslams). Pagal šią tvarką numatytais atvejais teisė vykdyti medienos ir kitų miško išteklių ruošą įgyjama gavus nustatytos formos leidimus. Ši teisė baigiasi, kai gavęs leidimą asmuo miršta, reorganizavus ar likvidavus juridinį asmenį

pasibaigia leidimo galiojimo laikas ar nustatyta tvarka leidimas pripažįstamas negaliojančiu. Miško savininkų, naudotojų, valdytojų teises saugo įstatymai. Pažeistos teisės turi būti atkuriamos, o padaryti nuostoliai atlyginami įstatymų bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Minėtos teisės gali būti apribotos įstatymų nustatyta tvarka visuomenės, aplinkos bei miško apsaugos interesais. Miško kirtimai klasifikuojami į miško ugdymo kirtimus, pagrindinius miško kirtimus, sanitarinius kirtimus, rekonstrukcinius kirtimus, kompleksinius kirtimus ir miško lydymą. Teisė kirsti mišką įgyjama, gavus leidimą nuo jame nurodytos datos.

Fiziniai asmenys turi teisę laisvai lankytis miškuose, išskyrus rezervatų ir specialios paskirties objektų (pasienio zona, kariniai objektai ir pan.) miškus ir miškus, kuriuose tai apriboja kiti įstatymai. Asmenys gali rinkti vaisius, vaistažoles ir vaistinę žaliavą, išskyrus augalų rūšis, kurių sąrašą tvirtina Aplinkos ministerija, riešutauti, uogauti ir grybauti, valstybiniuose miškuose laikyti bites aviliuose ir bitidėse, laikydamiesi atitinkamų įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų. Savivaldybių vykdomosios institucijos miškų urėdijų ir valstybinių parkų direktijų ar privačių miškų savininkų teikimu, o miestuose – be šio teikimo, kai yra svarbių priežasčių (didelis miško gaisrų pavojus, miško kirtimai, specializuoto ūkio plotai, saugomi objektai, būtinumas išsaugoti miško išteklius, miško verslai ir pan.), gali visuose miškuose uždrausti ar apriboti fizinių asmenų lankymąsi bei vaistažolių, grybų, uogų ar kitų miško išteklių naudojimą. Uždraustų ar apribotų lankyti miškų ribas rodo miško valdytojo, savininko ar naudotojo pastatyti informaciniai ženklai.

Miško atkūrimas – tai savaiminis miško atsikūrimas (žėlimas) ar miško želdinimas (su žmogaus pagalba) sklypuose, kuriuose prieš tai miškas augo. Miško atkūrimo tikslas – užtikrinti nenutrūkstamą miško gamtosauginę funkciją ir vertingos medienos auginimą bei kitos miško produkcijos gavimą, sukuriant ūkiškai vertingus, našius, biologiškai atsparius miškus. Miške privalu laikytis priešgaisrinės apsaugos taisyklių. Taip pat privalu laikytis ir miško sanitarinės apsaugos reikalavimų.

Miško apsaugos uždaviniai – saugoti mišką ir jo išteklius nuo neteisėtų veiksmų : savavališko kirtimo, miško naudojimo tvarkos pažeidimų, miško išteklių grobstymo, miško teršimo, šiukšlinimo, miško padegimo, naminių gyvulių, žvėrių daromos žalos, gaisrų, ligų, kenkėjų ir kitų stichinių nelaimių, miško dirvožemio ir medžių mechaninių pažeidimų.

Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę Miškų įstatymo reikalavimus, traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka. Pareikšti ieškinius dėl neteisėta veikla padarytos žalos turi teisę: miško valdytojai, savininkai, naudotojai, kurių miškui, turtui

ar teisėtiems interesams padaryta žala; valstybiniai miškų pareigūnai, kai žala yra padaroma miškui, kaip aplinkos objektui. Gamtos išteklių naudotojai bei asmenys, vykdančys ūkinę veiklą, privalo imtis visų būtinų priemonių, kad būtų išvengta žalos aplinkai, žmonių sveikatai ir gyvybei, kitų asmenų turtui bei interesams, o padariusieji žalos privalo atkurti aplinkos būklę, esant galimybei, iki pirminės būklės, buvusios iki žalos aplinkai atsiradimo, ir atlyginti visus nuostolius. Fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalos miško valdytojų, savininkų, naudotojų miškui, kitam turtui ir teisėtiems interesams ar miškui, kaip aplinkos objektui, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę.

Įveikus miškus menkavertėse ir nenaudojamose žemėse, Lietuvos miškingumas padidėtų keletu procentų ir priartėtų prie kitų Baltijos šalių miškingumo. Mažėjant oro taršai ir taikant būtiną miško kenkėjų, ligų ir kitų miškus žalojančių veiksnių prevencijos priemones, Lietuvos miškų būklė galėtų toliau gerėti. Privati miškų nuosavybė sudaro sąlygas formuotis miško žemės rinkai bei konkurencijai šalies miškų sektoriuje ir užsienio rinkose. Didėjančios rangos darbų apimtys sudaro sąlygas plėstis privačioms rangos įmonėms, taip pat yra palanki šalies geografinė padėtis medienos produktų užsienio prekybai plėtoti. Reikėtų panaudoti užsienio šalių, tarptautinių ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų teikiamą paramą miškų sektoriaus plėtrai. Gali kilti tam tikros problemos, nes mažėjant valstybinių miškų plotams, dalis miškų urėdijų gali tapti ekonomiškai neefektyviomis, o didėjant smulkių privačių miško valdų skaičiui, egzistuojanti priešgaisrinės ir sanitarinės miško apsaugos sistema gali tapti nepakankamai efektyvi.

Būtų džiugu, kad vis daugėtų miško savininkų, kurie su pagarba žiūrėtų į savo nuosavybę ir jos tęstinumą. Prižiūrint ir puoselėjant mišką, svarbu sąžinė, savipagarba, noras palikti gražesnius ir turtingesnius medynus savo vaikams ir vaikaičiams. Svarbus pilietiškumo ugdymas privačių miškų savininkų tarpe, jų interesų atstovavimas ir gynimas valdžios institucijose, ko negalima padaryti jei nėra stiprių savivaldos organizacijų – asocijuotų struktūrų. Todėl kitų alternatyvų, kaip tik stambinti miško valdas, vienytis, burtis į asociacijas, norint išlikti ir bet kurio valdininko akivaizdoje tarti miško savininko vardą pakelta galva tiesiog nėra. Miškus reikia naudoti laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų, kurie reglamentuoja privačių miškų naudojimą, tvarkymą, apsaugą, taip pat saugoti nuo žalingo poveikio bei pasekmių. Žmonijos veiksmai turi nesukelti esminio neigiamo poveikio privačiam miškui, kuris keltų grėsmę privataus miško tęstinumo užtikrinimui. Čia svarbi subalansuota plėtra, kuri siūlo ūkininkauti miškuose užtikrinant biologinės įvairovės išsaugojimą, išlaikant

miškų produktyvumą bei atsikūrimo galimybes, jų gyvybingumą ir potencialą dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines, socialines funkcijas vietiniame, nacionaliniame ir visuotiniame lygmenyje, nedarant žalos kitoms ekosistemoms.

LITERATŪRA

I. Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Miškų įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 35-1161.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų išsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų konstitucinio įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 34-1418; nauja redakcija - Lietuvos Respublikos Konstitucijos 47 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo įstatymas (tekste žymimas³₁) // Valstybės žinios. 2003, Nr. 14-540.
4. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusią nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 65-1558.
5. Lietuvos miškų ūkio politikos ir jos įgyvendinimo strategija // Valstybės žinios. 2002, Nr. 93-4029.
6. Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2634.
7. Lietuvos Respublikos Aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75.
8. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.
9. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2001.
10. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas: rinkinys – segtuvas: oficialus tekstas su pakeitimais ir papildymais // Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Vilnius. Teisinės informacijos centras. 2002.
11. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas „Dėl valstybinės miškų inventorizacijos, valstybinės miškų apskaitos, miškotvarkos projektų rengimo, derinimo ir tvirtinimo, miškotvarkos duomenų centralizuoto kaupimo, tvarkymo ir pateikimo miškų savininkams bei valdytojams tvarka“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 63-2301.
12. 2006 m. sausio 14 d. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-4 „Dėl valstybinės miškotvarkos tarnybos, sanitarinės apsaugos tarnybos, ir

- miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 5-162.
13. 2004 m. liepos 14 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-386 „Dėl leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 116-4348.
  14. 2004 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-569 „Dėl miško kirtimo privačiose valdose, kurioms nėra sudarytas miškotvarkos projektas, tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 166-6081.
  15. 1999 m. kovo 5 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 73 „Dėl pagrindinių miško kirtimų taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 10-284.
  16. 2004 m. gegužės 26 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 799 „Dėl privačių miškų tvarkymo ir naudojimo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 86-3117.
  17. 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos bei fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1501.
  18. 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos aplinkai atlyginimo tvarkos ir jų padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ priedas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 40-1501.
  19. 1995 m. balandžio 7 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 500 „Dėl miškų priešgaisrinės apsaugos taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 32-751.
  20. 2004 m. kovo 26 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-141 „Dėl miško sanitarinės apsaugos taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 55-1917.
  21. 2003 m. gruodžio 19 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Nr. 669 „Dėl miško ugdymo kirtimų taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-778.

22. 2006 m. sausio 5d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas nr. D1-4 „Dėl miško genetinių išteklių, sėklų ir sodmenų tarnybos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 5-162.
23. 2003 m. gruodžio 18 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas nr. 659 „Dėl miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 39-1280.
24. 2004 m. lapkričio 11 d. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos valstybinės miškotvarkos tarnybos direktoriaus įsakymas Nr. 34-04-G „Dėl Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro duomenų rinkimo, saugojimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 8.
25. 2004 m. lapkričio 3 d. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas // Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija. 2004, Nr. IXP – 3939.

II. Specialioji literatūra

26. Rasa Ragulskytė – Mackovienė. Aplinkos teisė. Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais // Vilnius. 2005.
27. Marcijonas A. Sudavičius B. Ekologinė teisė // Vilnius : Eugrimas, 1996. P. 264.
28. Račkauskas V. Ekosistemos apsauga. Vilnius. 1992.
29. Žvaigždinienė. I. Europos Tarybos ir Europos Parlamento direktyva dėl aplinkosauginės atsakomybės, atsižvelgiant į prevenciją ir žalos aplinkai atlyginimą, bei šios direktyvos įtaka Lietuvos ekologiškai teisei // Teisė. 2005, Nr. 56.
30. Marcijonas A. Gamtos apsauga. Vilnius. 1992.
31. Žvaigždinienė I. Materialinės atsakomybės už žalą aplinkai samprata. // Teisė. 2006, Nr. 59.
32. Marcijonas A. Teisinė gamtos apsauga. Vilnius. 1978.
33. Lietuvos valstybės teisės aktai. Vilnius. 1992.

III. Teismų praktika

34. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „dėl LR Medžioklės įstatymo 7 straipsnio 2 dalies, 8 straipsnio 1,9,10 dalių, 13 straipsnio 2 dalies, 18 straipsnio 7 dalies ir 22 straipsnio 3,6,7 dalių atitikties LR Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 63-2235.
35. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos respublikos Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 14 d. nutarimo Nr. 329 „Dėl miškams padarytos žalos atlyginimo“ 3.4 punkto 3 pastraipos atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 52-1435.
36. 2006 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos (LR) saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės įstatymo, LR Miškų įstatymo, LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento nuostatų atitikties LR Konstitucijai, dėl LR Saugomų teritorijų įstatymo, LR Žemės reformos įstatymo nuostatų atitikties LR Konstitucijos 47 straipsnio antroje dalyje numatyto žemės sklypų įsigijimo nuosavybės subjektų, tvarkos, sąlygų ir apribojimų Konstitucinio įstatymo (1996 . birželio 20 d. redakcija) nuostatomis, taip pat dėl LR Vyriausybės 1995 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1608 „Dėl statybų privačioje žemėje reglamento patvirtinimo“ patvirtinto statybų privačioje žemėje reglamento 2 punkto atitikties LR Miškų įstatymo, LR Žemės įstatymo nuostatomis // Valstybės žinios. 2006.

IV. Interneto tinklapiai

37. <http://www.am.lt>
38. <http://www.forest.lt>

Santrauka

Privačių miškų tvarkymo, naudojimo ir apsaugos teisinis reguliavimas

Privatūs miškai – ir atgaiva sielai, ir turtas. Jie „reguliuoja“ aplinkos drėgmės balansą ir ne be reikalo vadinami ir planetos plaučiais – sugeria anglies dvideginį bei praturtina orą deguonimi. Be to, miškai - atsinaujinančios energijos šaltinis. Jie teikia ne tik medieną, bet ir neišsemiamų rezervų poilsiui bei dvasinei atgaivai.

Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo teisinis reglamentavimas išlieka vienu svarbiausių miškų ūkio politikos instrumentų, padedančių užtikrinti visuomenės interesų įgyvendinimą privačios nuosavybės teise valdomuose šalies miškuose, o taip pat užtikrinančių šių miškų išsaugojimą ateities kartoms. Miškus reikia naudoti laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų, kurie reglamentuoja privačių miškų naudojimą, tvarkymą, apsaugą, taip pat saugoti nuo žalingo poveikio bei pasekmių.

Miškas yra ypatingas nuosavybės teisės objektas, turintis svarbią reikšmę visai visuomenei, atmosferai ir kitiems gyvybiniams planetos egzistavimo veiksniams.

Svarbiausi šiandieninio miškų ūkio uždaviniai yra išlaikyti miškų bioįvairovę, jų produktyvumą, tęstinumą, atsikūrimo galimybę, gyvybingumą bei potencialą dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines, socialines funkcijas vietiniame, nacionaliniame ir visuotiniame lygmenyje, nedarant žalos kitoms ekosistemoms.

Summary

Juridicial regulation over (of) private forests usage, management and protection

Private forests are bliss for soul and wealth as well. They „control“ humidity balance of the atmosphere and are named lungs of the planet not without necessity- they absorb carbon dioxide and enrich the air with oxygen. The forests also are source of resuming energy. They provides not only wood, but unfailing reserves for the rest and morale blessing as well.

Juridistical regulation of the private forests clearing and usage persists the one of the main instruments of the forestry politics, supporting secure realization of society interests in the national forests owned by proprietorship right and also supporting conserve of these forests for the generations yet unborn. Forests must be exploiting under the statutes and other law acts, which regulates forest usage, clearing and security, also protect them from harmful action and results.

Forest is special proprietorship object in possession of importance to the all society, atmosphere and other vital factors of planet being.

The main problems of forestry today are to keep biodiversity of the forests, their productivity, succession, potential of regenerative, vitality and potential today and in the future to do ecological, economical and social functions in the local, national and general level without detriment to other ecosystems.

Priedas Nr.1

FIZINIŲ IR JURIDINIŲ ASMENŲ NETEISĖTA VEIKA MIŠKUOSE PADARYTOS ŽALOS APLINKAI DYDŽIAI

Miškuose padaryta aplinkai žala	Miškuose padarytos aplinkai žalos dydžiai
1. Neteisėtas (pažeidžiant miško naudojimą reglamentuojančius teisės aktus) medžių ir krūmų nukirtimas, kitoks sunaikinimas arba sužalojimas:	
1.1. I grupės miškuose:	
1.1.1. plynaisiais kirtimais	200 litų už 1 kub. metrą medienos
1.1.2. neplynaisiais kirtimais	150 litų už 1 kub. metrą medienos
1.2. II grupės miškuose:	
1.2.1. plynaisiais kirtimais	150 litų už 1 kub. metrą medienos
1.2.2. neplynaisiais kirtimais	100 litų už 1 kub. metrą medienos
1.3. III grupės miškuose:	
1.3.1. plynaisiais kirtimais	70 litų už 1 kub. metrą medienos
1.3.2. neplynaisiais kirtimais	40 litų už 1 kub. metrą medienos

¹⁸ 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ priedas // Žinios. 2002, Nr. 40-1501.

1.4. IV grupės miškuose:		
+-----+	+-----+	+-----+
1.4.1. plynaisiais	40 litų už 1 kub. metrą	
kirtimais	medienos	
+-----+	+-----+	+-----+
1.4.2. neplynaisiais	20 litų už 1 kub. metrą	
kirtimais	medienos	
+-----+	+-----+	+-----+
2. Skruzdėlynų naikinimas ar		
žalojimas:		
+-----+	+-----+	+-----+
2.1. kai skruzdėlynas yra 1,5	150 litų už vieną skruzdėlyną	
metro ir didesnio skersmens prie		
žemės		
+-----+	+-----+	+-----+
2.2. kai skruzdėlynas yra iki	100 litų už vieną skruzdėlyną	
1,5 metro skersmens prie žemės		
+-----+	+-----+	+-----+
3. Uoginių, vaisinių ir	10 litų už 1 kv. metrą	
vaistinių augalų naikinimas ar	uoginių, vaisinių ir vaistinių	
žalojimas renkant uogas, vaisius	augalų dangos	
ir vaistinius augalus		
(neleistinu būdu ir nesilaikant		
nustatytosios tvarkos)		
+-----+	+-----+	+-----+
4. Miško paklotės žalojimas ar	5 litai už 1 kv. metrą miško	
ėmimas (pažeidžiant nustatytąją	paklotės	
tvarką)		
+-----+	+-----+	+-----+

Pastaba. Plynuoju vadinamas toks kirtimas, kai iškertami visi medyną ar jo dalį sudarantys medžiai nepriklausomai nuo medyno amžiaus ir iškertamo sklypo ploto arba kai paliekamo po kirtimų medyno skalsumas tampa ne didesnis kaip 0,2¹⁸.

¹⁸ 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ priedas // Žinios. 2002, Nr. 40-1501.

Priedas Nr.2

FIZINIŲ IR JURIDINIŲ ASMENŲ NETEISĖTA VEIKA MIŠKUOSE PADARYTOS ŽALOS MIŠKO VALDYTOJŲ, SAVININKŲ IR NAUDOTOJŲ MIŠKUI, TURTUI AR INTERESAMS ATLYGINIMO DYDŽIAI

Miškuose padaryta žala miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams	Miškuose padarytos žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui ar interesams dydžiai
1. Augančių medžių ir krūmų nukirtimas ar sužalojimas, nebeleidžiantis jiems augti:	
1.1. 8 centimetrų skersmens ir storesnių (1,3 metro aukštyje)	100 litų už 1 kub. metrą medienos
1.2. 4-7 centimetrų skersmens (1,3 metro aukštyje)	10 litų už vieneta
1.3. iki 4 centimetrų skersmens (1,3 metro aukštyje), išskyrus karklus ir baltalksnius	5 litai už vieneta
1.4. eglių ir kitų spygliuočių medžių nukirtimas kalėdinėms ir naujametėms eglutėms, šakų ruošimas neturint leidimo tai daryti	šių medžių (jų šakų) pardavimo kaina
1.5. 12 centimetrų skersmens ir storesnių (1,3 metro aukštyje) sausuočių nukirtimas ir išvartų bei išlaužų pasisavinimas	40 litų už 1 kub. metrą medienos
2. Miško sunaikinimas ar sužalojimas padegant, patvenkiant arba neatsargiai elgiantis su ugnimi, nutekamuoju vandeniu, cheminėmis medžiagomis, naftos produktais, pramoniniais ir komunaliniais	

buitiniais teršalais bei atliekomis:		
+-----+-----+		
2.1. spygliuočių ir kietųjų lapuočių	100 litų už 1 kub. metra	
- 20 metų ir senesnių, o minkštųjų	medienos, faktinės gaisro	
lapuočių - 10 metų ir senesnių	gesinimo išlaidos, ploto	
	išvalymo ir miško	
	įveisimo išlaidos,	
	padarinių likvidavimo	
	išlaidos	
+-----+-----+		
2.2. iki 20 metų spygliuočių bei	5 litai už kiekvieną	
kietųjų lapuočių ir iki 10 metų	sunaikintą medį, faktinės	
minkštųjų lapuočių miško želdinių	gaisro gesinimo išlaidos,	
plotuose ir sklypuose, skirtuose	ploto išvalymo ir miško	
miškui savaime atželti	įveisimo išlaidos,	
	padarinių likvidavimo	
	išlaidos	
+-----+-----+		
3. Sėjinukų ir sodinukų sunaikinimas	sėjinukų ir sodinukų	
miško daigynuose ir medelynuose	pardavimo kaina	
+-----+-----+		
4. Sodinukų sunaikinimas		
plantacijose:		
+-----+-----+		
4.1. 10 metų ir senesnių medžių	600 litų už medį	
+-----+-----+		
4.2. iki 10 metų medžių	300 litų už medį	
+-----+-----+		
4.3. krūmų	100 litų už krūmą	
+-----+-----+		
5. Šienavimas miškuose, miško	500 litų už nušienautą	
želdinių plotuose ir sklypuose,	hektarą	
skirtuose miškui atželti		
+-----+-----+		
6. Kvartalų, ribų ir biržių stulpų,	jų atstatymo ar remonto	
informacinių stendų, priešgaisrinių,	kaina ir padarinių dėl jų	
rekreacinių, biotechninių ir kitų	sugadinimo arba	
miško įrenginių sugadinimas arba	sunaikinimo likvidavimo	
sunaikinimas	išlaidos	
+-----+-----+		
7. Miško sausinimo griovių, drenažo,	jų atstatymo ar remonto	
kelių, inžinerinių įrenginių	kaina ir padarinių dėl jų	
sugadinimas arba sunaikinimas	sugadinimo arba	

	sunaikinimo likvidavimo	
	išlaidos	
+-----+		
8. Pažeidimai, padaryti vykdant pagrindinius, ugdymo ir sanitarinius miško kirtimus:		
+-----+		
8.1. saugotino pomiškio ar savaiminio jaunuolyno ir miško kultūrų sunaikinimas	faktinės miško atkūrimo išlaidos	
+-----+		
8.2. kirtaviečių neišvalymas nustatytu laiku, taip pat 30 metrų pločio juostų, kurios ribojasi su biržėmis ir medienos išvežimo keliais, užšlamštinimas kirtimo atliekomis	faktinės kirtaviečių ar užverstų plotų išvalymo išlaidos	
		18

¹⁸ 2002 m. balandžio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 521 „Dėl fizinių ir juridinių asmenų neteisėta veika miškuose padarytos žalos valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, turtui interesams atlyginimo dydžių patvirtinimo“ // Žinios. 2002, Nr. 40-1501.

